

3	Sevgili Okuyucularımız	BANKA Dergisi
4	1965 de Bankaların Kazanç Durumu	Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU
8	Bankaların İskonto Muameleleri	Vedat ONUR
13	Türkiyede Hayat Sigortaları ve TAM-HAYAT	Bedi YAZICI
20	Bir Gelişme İmkânı «Transformasyon» (La Revue Banque'dan)	Çeviren: Alp GÜRUS
29	Vergi Meselemiz: Kimler Vergi Kaçırıyor?	Nejat GÜLEN
36	Akreditifler Hakkında Pratik Bilgiler	Orhan AYDEMİR
39	Menkul Kıymet Sahiplerine Bankalarca Yapılan Hizmetler	İshak TURNAOĞLU
42	Piyasa Hareketleri	Yıldırım KILKIŞ

BANKA

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ P.K. 769 Karaköy - İstanbul

Sahibi	: Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti. adına: Dr. Nezh H. NEYZİ
Yazı İşleri Müdürü	: Alp GÜRUS
Basıldığı Yer	: YENİLİK BASIMEVİ Cemâl Nadir Sokak, Büyük Milâs Han, No. 46 - Sirkeci
İdare Yeri	: İmam Sok. No.: 1 Kat: 3 - Beyoğlu
Yönetim Komitesi	: Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA Dr. Mustafa A. AYSAN Alp GÜRUS Dr. Nezh H. NEYZİ
Fiyatı	: 2,5 TL.
Abone	: Yıllık 30 TL. Altı Aylık 15 TL.
İlân Tarifesi	: Arka Dış Kapak 800 TL. Arka İç Kapak 500 TL. Ön İç Kapak 650 TL. İç Sahifeler 400 TL.

BANKA, bankacılık alanında her çeşit görüşe açıktır.

Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlansın iade olunmaz. Yayımlanan yazılar rızamız olmadan iktibas edilemez.

Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P.K.769 Karaköy İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

Abone ve ilân bedelleri Derginin T.C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A.Ş. Parmakkapı Şubesindeki 271 Numaralı hesabına gönderilebilir.

Basıldığı Tarih: 31.10.1966

Sevgili Okuyucularımız;

İktisadî gelişme bakımından yatırım ve bu yatırıma kaynak bulma mes'elesi hemen her ülke için günümüzün en ciddi bir davasıdır. Az gelişmiş bir ülke olarak Yurdumuzda, bu dert, daha da belirli bulunmaktadır. Bu sebeble son zamanlarda sermaye piyasasının kurulması, geliştirilmesi çabaları, üzerinde dikkatle durulan hususlardan biri olmuştur. Öteyandan Ticaret Bankacılığımız ve İktisadî Devlet Teşekkülleri bugüne kadar Yurdumuzda yatırım çabalarının büyük yükünü taşımağa çalışmışlardır. Ancak, her şeye rağmen, yapılanlardan daha fazlasını başarmak da bir zorunluk olarak karşımızdadır.

Bu alanda bazı düşünürlerimize göre; sermaye piyasasının kurulma ve geliştirme çabaları, Yurdumuzda para değerine güven, işletmecilik bilgilerinin noksanlığı, örf ve adet gibi sebeplerle sınırlı kalmağa mahkûmdur. Bu bakımdan, uzunca görünen bu yola sapmaktan ise, en fazla güven sağlamış müesseseler olarak, bankalar (Mevduat ve Ticaret Bankaları)nın kaynaklarından daha geniş ölçüde faydalanma imkânlarını aramak, daha pratik bir çözüm yoludur.

Karşı görüş ise; yukarıda dokunduğumuz üzere, sermaye piyasasının kurulma ve geliştirilmesini belli başlı bir çare olarak görmektedir.

Farklı görüşleri Dergimizin gelecek sayılarında sizlere arz etmekle birlikte Fransa'nın, «Bankaların kısa vadeli kaynaklarından ne şekilde orta vadeli yatırımlar için faydalanma imkânını bulmak» istediğine dair Sayın Alp Gürus'un bir çevirisini bu yazımızda tetkiklerinize sunuyoruz.

Saygılarımızla
BANKA Dergisi

1965 DE BANKALARIN KAZANÇ DURUMU

Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU

Daha önce Banka Dergisinde yayınlanan yazımızda (Cilt 3, Sayı 9) bankaların 1965 yılındaki aktif ve pasifleri tetkik edilmişti. Bu yazımızda bankaların 1965 faaliyeti neticesinde elde ettikleri gelirler, yapmış oldukları masraflar ve netice hesapları ele alınacak ve bazı sonuçlara varılacaktır.

Tablo I de bankaların ödenmiş sermaye ve ihtiyatlarına oranla kârları gözükmektedir.

Tablo I
Ödenmiş sermaye ve ihtiyatlara oranla banka kârları

<u>Seneler</u>	<u>Devlet Bankaları</u>	<u>Özel Bankalar</u>	<u>Bütün Bankalar</u>
1950	0,04	0.14	0.05
1952	0,09	0.13	0.10
1954	0,05	0.14	0.07
1956	0,07	0.09	0.08
1958	0,09	0.07	0.10
1960	0,09	0.13	0.10
1962	0,03	0.10	0.04
1964	0,04	0.12	0.05
1965	0,05	0.13	0.06

Tablo I'in tetkikinden anlaşılıyor ki, gerek Devlet bankalarında gerek özel bankalarda kâr durumu 1964 yılına nisbetle düzelmıştır. Fakat daha eski yıllara nisbetle kâr oranında bir azalma mevcuttur. Nitekim Devlet bankaları 1952 - 60 yılları arasında % 5 - 9 ve özel bankalar ekseriya % 13 - 14 kâr yapmakta iken, Devlet Bankalarının kârı % 5 ve ticaret bankalarının % 13 e inmiştir. Fakat meselenin asıl önemli tarafı ve bankaların kâr etmek kapasitesindeki zayıflığı gösteren husus, banka kârlarının banka gelirleri içindeki oranının devamlı olarak azalmakta bulunmasıdır. Tablo II tetkik edilince bu husus açıkça ortaya çıkar.

Tablo II**Banka gelirlerine oranla banka kârları**

Seneler	Devlet Bankaları	Özel Bankalar	Bütün Bankalar
1950	0.262	0.157	0.223
1952	0.429	0.160	0.343
1954	0.181	0.148	0.174
1956	0.184	0.113	0.173
1958	0.167	0.095	0.154
1960	0.158	0.106	0.148
1962	0.080	0.087	0.087
1964	0.088	0.080	0.089
1965	0.108	0.086	0.102

Tablo II banka kârlarının banka gelirlerindeki oranlarının devamlı olarak azaldığını açıkça göstermektedir. Bu oran devre başı olan 1950 ye nisbetle esaslı surette azalmakla beraber 1965 yılında bir düzelmeye olduğu gözden kaçmamaktadır. Bu hâdisenin sebebi aşağıda izah edilecektir.

Tablo III de banka gelir ve masraflarının ne gibi kalemlerden teşekkül ettiği görülmektedir.

Tablo III**1964 yılında bankaların konsolide kâr ve zarar hesapları**

(Toplam gelir oranları)

	Gelirler			
	Devlet Bankaları	Komisyonlar ve Faiz	Diğer	
	0.500	0.500	0.500	
	0.900	0.900	0.100	
	0.639	0.639	0.361	
Maliyetler				
	Ödenen faiz ve Diğer komisyonlar masraflar			
	Maaşlar	Ödenen faiz ve komisyonlar	Diğer masraflar	Kâr
Devlet Bankaları	0.320	0.255	0.317	0.108
Özel Bankalar	0.333	0.290	0.291	0.086
Bütün Bankalar	0.322	0.266	0.310	0.102

Bankaların masrafları yıllar boyunca tetkik edilirse bunların esaslı surette arttığı müşahade edilir. Fakat 1965 yılında bu temayülde esaslı değişiklik olmuştur. Tablo IV ve V in tetkiki bu eğilimi ortaya koyar.

Tablo IV

Ödenen faiz ve komisyon harcındaki
bütün banka masraflarının yıllar
boyunca gelişmesi

(Rakamlar 000 ilâvesile T.L.)

Seneler	Devlet Bankaları	Özel Bankalar	Bütün Bankalar
1950	48.159	24.095	83.361
1952	63.080	40.528	117.502
1954	261.426	84.772	370.008
1956	362.903	122.842	506.505
1958	519.580	202.663	749.860
1960	489.864	309.622	1.042.521
1962	590.682	366.317	1.311.058
1964	1.205.366	519.962	1.803.194
1965	1.146.663	522.904	1.738.873

Tablo V

Faiz ve komisyon harcındaki banka
masraflarının banka gelirlerine oranı

Seneler	Devlet Bankaları	Özel Bankalar	Bütün Bankalar
1950	0.438	0.540	0.471
1952	0.332	0.572	0.406
1954	0.599	0.587	0.593
1956	0.547	0.606	0.550
1958	0.529	0.635	0.549
1960	0.566	0.635	0.533
1962	0.707	0.631	0.660
1964	0.657	0.637	0.647
1965	0.637	0.624	0.632

Tablo IV tetkik edilince görülür ki, banka masrafları son 15 yıl içinde 22 misli artmıştır. Halbuki banka mevduatındaki ve kredilerdeki artış daha düşük nisbetlerdedir. Nitekim bankalardaki mevduat 1950 yılında 2.230.167.000 lira iken 1964 yılında 15.201.823.000 lira olmuş, kredi ise 1.568.737.000 liradan 18.082.523.000 liraya yükselmiştir

Bununla beraber son yıllarda bankacılığımızda husule gelen düzelmeye gözden kaçmıyacak derecede açıktır. Senelerden beri banka masrafları artıp, kârlar azalırken 1965 yılında bu temayülün mevcut olmadığını görüyoruz. Bu son derecede sevinilecek bir neticedir. 1965 yılında bankaları bu mesut neticeye götüren sebepleri iki kısımda mütalâa etmek mümkündür. Birincisi, bankaların eski yıllardaki menfi temayülü göre

rek kendilerine bir çeki düzen verme gayretidir. Bu gayreti tablo IV ve V deki masraf rakamları göstermektedir. İleriki yıllarda aynı gayretlerin devamı arzuya şayandır.

1965 kâr durumlarının müsbet bulunmasındaki ikinci sebep, 1965 yılında mevduatın esaslı surette artmış olmasıdır. Aşağıdaki tabloda bankalardaki toplam mevduatın yıllar boyunca artış seyrini görüyoruz.

Tablo VI
Bankalarda toplam mevduat
(Milyon TL.)

Yıllar	Toplam mevduat
1950	1230
1951	1723
1952	2254
1953	2959
1954	3.363
1955	3.986
1956	4.917
1957	6.077
1958	6.684
1959	7.350
1960	7.868
1961	8.541
1962	9.690
1963	10.772
1964	12.310
1965	15.201

Yukarıki tabloda görüleceği gibi Türkiye'de ilk defa mevduat bir yıl içinde 2.9 milyar lira artmıştır. Bundan evvelki en yüksek artış rakamı 1964 yılındaki 1.6 milyardır ki, 1965 rakamı bununla dahi kıyaslanmayacak derecede fazladır. Bu yüksek mevduat artışının banka kârlarını bu seviyede etkilemesinden tabii bir şey yoktur.

BANKALARIN İSKONTO MUAMELELERİ

Vedad ONUR
(T.C. Ziraat Bankası
Kontrol Müdürü)

Muamelenin Mahiyeti ve İktisadi Fonksiyonu

Bankacılıkta İskonto, muayyen bir süre sonra ödenmesi gereken borcun derhâl tediyesini sağlayan bir kredi nev'idir. Bankalar, vâdeli veya ibrazında tediyeli bir takım senetleri vâdesinden veya ibrazından evvel satın alarak bedelinden bâzı indirmeler yaptıktan sonra bakiyesini müşterilerine öderler. Muamele, kredili satışlarla ilgili kambyo senetlerinin Polişe, emre muharrer senet- vâdelerinden veya ibrazından önce paraya çevrilmesidir. Ticari hayatta satışlar çoğunlukla vâde ile yapılır. Tâcir ve fabrikatörler, kredili olarak sattıkları mal bedelleri için müşterilerinden borç senedi alırlar veya müşterileri üzerine poliçe -tediye emri- çekerler. Satıcı, sattığı mala kapattığı sermayesine kavuşmak için vâdeye kadar beklemek zorundadır. Alıcı da, peşin paraya zorlandığ takdirde satın almalarını daraltarak elindeki paraya göre ayarlamak mecburiyetinde kalacaktır. İşte İskonto muamelesi, satıcının, mala bağladığı sermayesine derhâl kavuşabileceğini düşünerek alıcıya vâde tanımamasını, alıcının da, para vermeden mal almasını ve siparişlerini genişletmesini mümkün kılmak suretiyle her iki tarafın karşılaştığı zorlukları gidermektedir.

İskontoda satıcı, satış bedeline ait poliçe veya bonoyu bankaya devrederek kırdırır, yani satar. Banka, senet bedelinden, vâdeye kadarki süre ile mütenasip bir faiz ve bir miktar da komisyon hesaplı-

arak bunların tutarını alıyorduktan sonra geri kalanını müşteriye öder. Bankacılıkta bu muameleye «İskonto» denildiği gibi bankanın faiz ve komisyon adı ile tuttuğu meblâğ da «İskonto» ismini taşır. Yani her muamelenin kendisi, hem de muamelenin kazancı aynı kelimenin medlülünü teşkil eder.

İskonto diğer bir ifade ile de, bir borcun itibarî değeri ile peşin değeri arasındaki farktır. Borç, belli bir vadenin sonunda ödenmesi gereken bir meblâğdır. Bu meblâğ borcun itibarî değeridir. İskonto ile borcun derhâl ödenmesi halinde, mevcut vadeye göre itibarî değerden bir indirme yapılmak icap eder ki neticede bulunan ve müşteriye ödenen para, borcun peşin değeridir.

Senet, iskonto edildiği gün, vadesinde ödenip ödenmeyeceği, yani senetten doğan alacağın sağlam olup olmadığı henüz belli olmadığından senedin karşılığının, vadesi gelmeden müşteri emrine tahsisi, ona verilmiş bir kredi demektir.

İskonto edilen senet bankanın bulunduğu yerde ödenecekse muamele «İskonto», başka bir mahalde ödenecekse, «İştirâ» adını alır. İkinci halde senedin tahsiline, o yerdeki banka şubesi tavassut eder. İştirâ edilen senet basit olmayıp vesikalı da olabilir. Bu takdirde muamele «Vesikalı İştirâ» adını alır. Vesikalı senet, ayrı piyasalarda çalışan tacirler arasındaki alım satım muamelelerinde, malın sevki dolaşımıyla nakliye müessesesinin verdiği konşimento veya hamûle senedi, sigortaya ait poliçe, satış bedelini ve satışın nevini gösteren fatura ve menşe' şahadetnamesi gibi belgelerin bağlı olduğu ticarî senetlerdir. İştirâ ve vesikalı istira muamelelerinde satıcı, malın, başka bir yerde bulunan alıcının eline geçmesini beklemeden bedelini elde etmekte, alıcı da, malı fiilen eline geçirmeden bedelini ödeme külfetinden kurtulmaktadır. Böylece malın sevkini kolaylaştırmak suretiyle muamele, ayrı piyasalarda çalışan ticaret erbabı arasındaki alışverişlerin gelişmesini mümkün kılmaktadır.

Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki: satıcı ile alıcı arasındaki ticarî muamelelerin bankanın sorumluluğu altında cereyanını sağlayan İskonto, ticaret erbâbına, kredili satışlarıyla döner sermayeden eksilen kısmı telâfi imkânını vererek ticarî faaliyetlerinde devamlılık sağlamak ve ticarî mübadeleleri, iktisadî malların müstahsil veya imalâtçıdan müstehlikin eline geçtiği zamana kadar desteklemektedir. Bu sebeptir ki muamele, bankaların «Seyir ve İntikâl Kredileri» adı verilmiş olan krediler manzûmesi için de yer alır. Malın müstahsil veya imâlâtçının elinden çıkarak müstehlikin eline geçmesi umumiyetle üç

aylık bir süre zarfında vukubulmasına binaen iskonto muameleleri de bu müddetin sonunda tasfiye olunur.

İskontonun bankaya sağladığı avantajlar da şu noktalarda toplanabilir; senetlerin gerçek ticarî muamelelere dayanması sebebiyle bankalar bahis konusu seyir ve intikâl devresinin sonunda senet bedellerinin ödeneceğinden emindirler. Diğer taraftan, ciro suretiyle devraldığı senetlerin borçlu ve muhataplarınca ödenmemesi halinde banka, keşideci ve cırantalara karşı kanunî müracaat hakkına sahip bulunmaktadır ki, bu önemli bir teminattır. Vesikalı kredilerde de vesikaların temsil ettiği malların bankaya rehin hükmünde bulunması, vesikalı polıçeyi imzalıyanların şahsî sorumluluklarına munzam bir garanti teşkil eder. Ve nihayet banka, senedin vadesine kadar beklemek suretiyle malî kaynaklarının bağlı kalmasını istemezse, onu başka bir bankaya satarak bedelini alır. Buna «Reeskont» denir. Reeskont, iskontonun özel bir şeklidir. Reeskont muamelesi ile banka, kendisine seyyal kredi vesikaları yani para tedarik etme maksadını güder. Bu muameleye bankaları, tevdiat paralarının geri çekilmesi, kanunî hükümlerle kasada bulundurulması gereken karşılıkların mahfuz tutulması veya yeniden iskonto muamelesi yapabilmek için kasa mevcudunu arttırmak gibi sebepler, sevkeder. Bilhassa, bankanın uyguladığı iskonto fiatı ile reeskont için kendisine açılmış olan krediden faydalanırken vereceği faizin nisbeti arasında lehde bir fark olursa, işletilecek paralarına daimî bir likidite verme imkânını bahş eden bu muameleye bankaların pek sık baş vurdukları görülür. T.C. Merkez Bankasının, Memleketimizde, diğer bankalara yaptığı iskonto muamelesi, bir reeskonttan başka bir şey değildir. Mezkûr banka, en az iki veya üç imzayı taşımak ve vadele-ri 120 günü geçmemek suretiyle bankalarca verilecek senetleri iskonto edebilir. (T.C. Merkez Bankası Kanunu Madde: 38/1)

İskonto muamelelerinin, tahsil suretiyle üç ay gibi kısa bir müddet zarfında tasfiye edilmesi, ona kaynak teşkil eden mevduatın seyyal bir surette kullanılmasını, dolayısıyla de banka kaynaklarının emniyetini sağlamaktadır. Bilindiği üzere bankaların ticarî kredi muameleleri, büyük çoğunluğu vadesiz veya kısa vadeli olan mevduat ile beslenir. Müdilerince her zaman geri alınabileceği için umumiyetle uzun vadeli kredilerde kullanılması mümkün ve doğru olmıyan bu çeşit mevduatın, mahiyeti itibariyle, kısa vadeli kredilere tahsisi tabii ve zarurî bir neticedir. İşte iskonto muamelesi, haiz olduğu işleklik sayesinde bu gayenin elde edilmesine en fazla müsait, tipik bir kredi nev'idir. Bu sebeple bankacılıkta önemli bir yer tutar.

İskonto Muamelesinin Hukukî Bünyesi

Ticarî bir muamele olması bakımından iskontoda, mütâd olarak, Borçlar Kanununun 307 inci maddesi gereğince faiz alınır. Faizin «Karz» akdine mahsus bir unsur olmasına nazaran muameleyi karz akdi mahiyetinde görmek kabildir. Buna mukabil, cırantada tarafından senedin bankaya temlik edilmesine bakılarak Borçlar Kanununun 162 ve müteakip maddelerindeki «Alacağın temliki» ne dair hükümlerle izah etmek de mümkün görünmektedir. Böylece hem karz, hem de alacağın devri'ne benzeyen İskontonun hukukî bünyesi incelenince muameleyi her ikisinden de ayıran noktaların mevcudiyeti görülür. İskontoyu «karz» dan uzaklaştıran sebepler şunlardır :

1 — Borçlar Kanununun 307 nci maddesinde, ticarî mahiyetteki karz muamelelerinde «Faiz» unsuru şart kılınmış olduğu halde, bankaların bâzen faiz almadan da muamele yaptıkları olur. İbrazlı poliçelerin iştirasında hâl böyledir. Bunda, faiz yerine toptan bir acyo, yani maktu bir komisyon alınmakla iktifa edilir. Faiz unsuru bu suretle ortadan kalır.

2 — İskontoyu, rehine dayanan karz akdi olarak kabul ettiğimiz takdirde, merhunun, rehin verilenin mülkiyetine geçmemesi kaidesine karzın teminatı olan senede bankanın malik olmaması lâzımgelir. Halbuki İskontoda cırantanın senet üzerindeki tasarruf ve mülkiyet hakkı tamamen bankaya geçmektedir. Banka onu dilediği gibi tasarruf eder, başkasına satabilir.

3 — İskonto bir karz akdi olarak kabul edilirse, vesikalı iştirâ muamelesinde, senet bedelinin vadesinde ödenmemesi halinde vesikaların temsil ettiği, bankaya rehin hükmündeki, malları paraya çevirmeden önce borçlu hakkında tâkibata geçilemeyecektir. Halbuki vesikalı iştirâda banka hem malları sattırmak, hem de hâmil sıfatı ile senet mes'ulleri aleyhinde İcra ve İflâs Kanununun özel hükümlerine göre takibat yapmak hakkına sahiptir.

4 — İskontoyu Karz'dan ayıran bir cihet de şudur: Karz'da vâde gelince borcu, bankadan parayı alan borçlu öder. İskontoda ise banka, poliçenin keşidecisine müracaat hakkını haiz olmakla beraber bankadan alınan para, asıl olarak, keşideci veya cırantada tarafından değil, poliçede muhatap, emre muharrer senetde borçlu denilen şahıslar tarafından ödenmektedir.

İskonto muamelesini Alacağın Devri'nden uzaklaştıran sebeplere gelince;

1 — Borçlar Kanununun 169 uncu maddesine nazaran, Alacağını devreden kimse, ayrıca taahhüt etmedikçe borçlunun aczinden mesul değildir. Buna mukabil İskontoda ciranta, borçlunun aczinden, ael'âde bir borçlu gibi mes'ul durumdadır.

2 — Alacağın devrinde borçlu, alacağı devreden zimmetinde, temlikden malûmattar olduğu zaman henüz vâdesi gelmemiş bir alacağı varsa bunun, temlik edilen alacaktan sonra muaccel hale gelmiş olmaması şartıyla, devir olunan borç ile takas edilmesini isteyebilir. İskonto da ise muhatap veya borçlu böyle bir talepte bulunamaz. (Borçlar Kanunu Madde: 167)

İskontoyu alacağın devrinden uzaklaştıran bu sebeplere mukabil onunla birleştiren cihetler de vardır; alacağın devrinde alacaklı, Borçlar Kanununun 162 nci maddesince, nasıl borçlunun rızasını almıya mecbur değilse İskontoda da muhâtap ve borçlunun muvafakatleri bahis konusu olamaz. Gerek bu sebeple ve gerek bankalarda sık sık geçen «Police İştirâsı» tâbirinin de delâlet ettiği üzere muamelede, alacağın devri'nde olduğu gibi, ticari senedin bankaya temlik edilmiş olmasına bakılarak, iskontoyu, karz'dan ziyade alacağın temlik'ine daha yakın görmek mümkündür.

TÜRKİYEDE HAYAT SİGORTALARI VE TAM HAYAT

Bedi YAZICI

Türkiye sigortacılığının bugünkü durumu özet halinde toplanmak istenirse denilebilir ki:

Mesleğin yani sigortacılık sektörünün kendi içinde bazı gelişmeler kaydolunmakla beraber, ekonominin diğer sektörlerine kıyasla çok geride kalmıştır.

1965 senesi itibarile Türkiyede sigorta primi olarak ödenen mebalîğ tutarı 308,009,000 liradan ibaret olup bundan nüfus başına düşen miktar 9 lira 80 kuruştan, yani yaklaşık olarak 1 dolardan ibarettir. Halbuki Afrikada bile (hatta Güney Afrika hesaba katılmaksızın) senede nüfus başına \$ 2 sigorta primi ödenmektedir. Bu rakkam Lâtin Amerika ülkelerinde \$ 3, Avrupada \$ 41 ve Kuzey Amerikada ise \$ 175 olarak görülmektedir.

Kalkınma, sosyal güvenlik ve yatırım konularıyla en geniş nispete ilişkileri bulunan hayat sigortacılığı daha da kısır bir manzara arz etmektedir.

31 Aralık 1965 tarihi itibarile yürürlükte bulunan hayat sigortaları kapital tutarı, ferdi ve grup sigortaları mecmuu olarak 899,337,000 liradan ibaret olup bankalardaki tasarruf mevduatı ile karşılaştırılınca (TL. 9,821,000,000) onda birden de az bir orantı vermektedir. Halbuki hayat sigortalarının değil kapitalleri (yani sigorta müemmen meblâğları), hayat sigorta şirketlerinin bilfiil ellerinde tekevvün eden imkân-

lardan yatırım sahalarına tevcih edilenlerin banka tasarruf mevduatı ile karşılaştırılması mutadır.

Gelişmiş memleketlerde yapılan bu gibi karşılaştırmalar genellikle başabaş sonuçlar verirken Amerika Birleşik Devletleri gibi hayat sigortacılığının bihakkın ilerlemiş bulunduğu ülkelere ait kıyaslamalarda hayat sigorta şirketleri yatırımları lehine üçe bire varan nisbetlere rastlanmaktadır. Aynı unsuru Memleketimiz bakımından aynen kıyaslamak, müstakilen hayat sigortaları ile iştigâl eden şirketler bulunmaması ve karma şirketlerin hayat sigortaları için ayrı hesap tutmamaları sebebiyle mümkün olmamakla beraber, tahmini olarak yapılacak bir hespla, bu orantının bizde hayat sigorta yatırımları aleyhine bire otuz suretinde tecelli edebileceğini göstermektedir.

Halbuki Türkiye büyük bir kalkınma çabasına girmiştir. Kalkınma, yatırımla olur. Yatırım için kaynaklara ihtiyaç vardır. Çağdaş uygarlık düzeninde en büyük yatırım kaynağı fertlerin tasarruflarıdır.

Fertleri tasarrufa teşvik ve biriken tasarrufları yatırım sahalarına kanalize eden kuruluşların başında hayat sigorta şirketleri gelir.

Sosyal güvenlik Anayasamıza kadar giren temel haklardandır. Tam anlamile sosyal güvenlik devletle özel sektörün birbirini tamamlaması mümkün olur. Sosyal sigortaların yapmadığını, yapamadığını hayat sigorta şirketleri yapmalıdır. Ferdin, ailenin ve milletin yarına emniyetle bakabilmesi bu ikili düzenin kurulmasına bağlıdır.

Ekonomik ve sosyal durumları memleketimizden geri bulunan ülkelerle kıyaslandığı zaman dahi bu yönden Türkiye'nin nasıl bir hamle-ye muhtaç olduğu açıkça anlaşılır.

Ülke	Nüfus başına Milli Gelir (\$)	Hayat Sigortası Milli Gelir Oranı (%)	Nüfus Başına Hayat Sigortası (\$)
Türkiye	280	1.2	3
Arjantin	315	5.2	20
Filipinler	111	35.5	45
Hindistan	70	27.4	14
İspanya	363	5.2	21
Meksika	345	10.4	40
Pakistan	45	8.0	4
Seylan	125	24.3	19
Tayland	94	5.0	5

Türkiye Hayat sigortaları sahasında neden bu kadar geri kalmıştır? Bu sebepleri gidermenin yolları nedir?

Bundan iki ay kadar evvel memleket sigortacılığında pek alışılmamış şekilde yeni bir sigorta şirketi TAM-HAYAT adile çalışma alanına girdi. Bu şirket Türkiyenin sosyal ve ekonomik ihtiyaç ve imkânları ile hayat sigortacılığına düşen görevler ,ve bu geri kalışın nedenleri, ilerlemenin yolları konularında yerli ve yabancı uzmanlara iki sene süren etüdler yaptırdı.

Bu etüdler sonucu çeşitli nedenler tesbit edildi. Bunların bir kısmı, genel eğitim gibi, ancak devletçe ele alınabilecek konular olduğu halde bir kısmı da doğrudan doğruya sigorta şirketlerine taallük etmekte bulunmuştur. Meslekle ilgili olanların başlıcaları ve TAM-HAYAT'ın bu konularda neler yapmış olduğu aşağıda açıklanmıştır.

1 — Paranın satın alma gücündeki düşüşler (devalüasyonlar)

Her türlü tasarrufun en belirli düşmanı paranın satın alma gücündeki hızlı düşmelerdir. Hayat sigortaları gibi uzun vâdeli mevduat niteliği de bulunan bir sahada bunun etkisinden daha da çekinmek itiyad olmuştur.

Hamdolsun, memleketimiz ekonomisi bu illetten kurtulmuşa veya kurtulmanın yolunu öğrenmişe benzer.

Bununla beraber **Tam-Hayat** bu yönden akla gelebilecek çekinmeleri büyük nisbette karşılayacak tedbiri bulmuştur:

Sigortalılarını kârına ortak etmektedir.

Eskiden hayatını sigortalamak için baş vurulanların çoğu «Benim bugünkü paramı alacak, işletip, yatırıp kâr edecek, şu kadar sene sonra o günün, bugüne kıyasla düşmüş parasını vereceksin, yağma yok.» derdi.

Tam-Hayat da bugün diyor ki: «Peki, senin paramı yatırıp kâr sağlayacağız, öyle mi? Her türlü kârımızı, kendi öz sermayemizin sağladığı da dahil olmak üzere, paylaşalım. Zararı bizim, sadece kârına ortak olalım.»

2 — Güven Duygusu :

Bugüne kadar hayat sigortaları istihsalı için şirketlerce kullanılıp prodüktör diye adlandırılan seyyar satıcılardan bir çoğunun «kap-kaç» zihniyeti ile çalışmaları halkın hayat sigortalarına güven bağlamasına engel olmuştur.

Sigorta şirketlerinin, hayat sigortalarını, şirketlerinin önemsiz bir servisi sayarak kendilerine emanet olunan dul ve yetim haklarını umumî işletme hesapları içinde hâllühamur etmeleri de böyle bir güvenin doğmasını önleyen unsurlardandır.

İnsan, kendisinin, eşinin ve çocuklarının istikbâlini emniyet altına almak iddiasıyla ortaya çıkanların herşeyden evvel «itimat telkin eder» nitelikte yani «güvenilir» olmasını ister.

Bu konu **Tam-Hayat**'ın en önem verdiği bir husus olmuştur. Halkla temas edecek mümessilleri büyük bir itina ile seçmek, özel kurs ve eğitime tâbi tutmak, kısaca sözüne ve özüne güvenilir kimseleri «seyyar satıcı» değil «danışman» olarak kullanmak lüzumuna inanılmıştır.

Şirketin kendisine gelince: ortak ve idarecilerinin bütün memlekette ve hatta Türkiye ile teması olan yabancı ülkelerde de geniş bir güven hissi yaratmış kimselerden ibaret olmalarına itina edildiği aşikârdır. (*)

3 — Donmuş kalıplar + Pahalılık

Türkiyede hayat sigortacılığı başladığı günden beri hemen hemen hiç değişmeyen donmuş kalıplar içinde kalmıştır. Alındıkları ülkelerin şartlarına göre ve bir çok seneler evvel hazırlanmış, o tarihlerde bile memleketimiz şartlarına uyamamış olan tarife ve formüller terk edilmediği elbette ki hayat sigortalarının gelişmesine imkân bulunamazdı.

Bir tek misal verelim :

Hayat sigortaları ve bunlarla ilgili tarifeler, yani sigortalanmak için halkın ödeyeceği ücret (prim) insanın ölme ihtimâli ile yakından orantılıdır. Ölme ihtimali ne kadar yüksek olursa, sigorta da o kadar pahalı olur. Bu ihtimâl azaldığı nisbetle sigorta da ucuzlar.

Bu ihtimâller vefiyat tabloları denilen ve yabancı ülkelerde hazırlanan bazı cetvellerde bulunur.

Tam-Hayat kuruluncaya kadar Türkiyede kullanılan eskimiş vefiyat tablolarının en müsaidi ile bu yeni şirketin kullandığı tablonun bir kaç tipik yaş için ihtiva ettikleri ve binde olarak ifade olunan vefat ihtimallerini karşılaştıralım :

Yaş	Diğer Şirketlerdeki Ölüm ihtimali		Tam-Hayat Tablosu
	Fransız	Alman	
35	8.57	5.17	2.51
40	9.75	7.59	3.53
45	12.36	10.61	5.35

Görülüyor ki ölüm ihtimâli bakımından bugüne kadarki Türkiye tat bikati, mümkün olanın iki hatta üç misli pahalı esaslara istinat ettirilmiştiir.

Tam-Hayat ayrıca düne kadar dondurulmuş 20 kadar tarife içine sığdırılmak istenen hayat sigortacılığına «kloz» dediğimiz özel şartlarla hudutsuz varyasyonlar hazırlamak imkânını getirmiştiir.

4 — Hizmet

Hayat sigortası özel sektör elinde ve anonim şirket halindeki ticari işletmeler marifetile yapılmasına rağmen herşeyden evvel sosyal bir kuruluştur ve temeli hizmet etmek fikrine dayanır.

Bu fikirden yoksun olan hayat sigortacılığının hiçbir memlekette tutunup gelişmesine imkân yoktur.

Tam-Hayat bu yolda ilk adımı atmış, sigortalılarına her sene sağlık muayenesi (check-up) imkânı temin etmiştiir.

Mahalli sağlık tesisleri kuracak olanlara özel imkânlar sağlamak, seyyar bir sağlık servisini bütün yurt sathında hizmet görebilecek hale getirmek **Tam-Hayat**'ın başlıca amaçları arasındadır.

Sigortalılarını mesken sahibi yapmak ta **Tam-Hayat**'ın plânlamakta olduğu diğer hizmet daldır.

5 — Kuruluş Özelliği :

Sigorta şirketleri, bilhassa hayat sigortaları ile iştiğâl edenler «mevduat kabul eden bankalar» ve «trust-fund» niteliklerini andıran özellikleri olan kuruluşlardır. Bunların «halka açık» anonim şirketler halinde olmaları her cihetle temenniye şayandır. Memleketimizde bu hususla ilgili kanunî imkân henüz hazırlanmamış olduğu cihetle **Tam-Hayat**'ın hakiki mânada bir «anonim» şirket olması kapalı veya aile şirketi mahiyetinde bulunmamasına da hassaten itina olunmuştur.

6 — Karma Şirketler

Türk kanunlarına göre bir milyon lira sermaye ile bir sigorta şirketi kurarak hayat da dahil her türlü sigorta işleri yapmak mümkündür.

Bununla beraber hayat sigortası yapan bir şirketin diğer sigortalılarla da uğraşması doğru değildir. Bir çok ileri memleketlerde bu, hatta kanunla yasaklanmıştır bile. Bir çok ülkelerde ise karma şirketlerin hayat sigortaları için tamamen müstakil hesaplar tutmaları zorunludur.

Bunun çeşitli sebepleri vardır. Biz yalnız birine değinelim: hayat sigorta şirketlerinin ellerinde biriken imkânlar esas itibarile sigortalıların malı ve emânet olarak tevdi edilmiş sayılabilecek niteliktedir. Bunları meselâ otomobil sigortalarının olumsuz sonuçlarının veya şirketler arası rekâbetin etkilerine maruz bırakmak doğru olmaz.

Tam-Hayat sadece beşer hayatı ile ilgili sigortalarla iştirak etmek üzere kurulmuştur. Ayrıca kanunun aradığının yedi misli sermayesi vardır.

Sonuç : Tam-Hayat'ın bugüne kadar tatbikatı ve bundan alınan sonuçlar, realitelere dayanan esas ve ölçülerle kurulup çalışacak hayat sigorta şirketlerinin Türkiye kalkınmasının bu yönden muhtaç bulunduğu imkânları hazırlamakta gecikmeyeceğini gösterme yolundadır.

(*) Tam-Hayat'ın sermaye ve idaresine katılan başlıca isimler arasında Akbank, A.I.U., Osmanlı Bankası, Tam Sigorta, Reşat Aksan, Ahmet Dalli, Nejat Eczacıbaşı, Vehbi Koç ve Bedi Yazıcı bulunmaktadır. A.I.U. bir Amerikan Grubunun kısaltılmış ismi olup bu gruba dahil şirketlerin varlıkları on yedi milyar, senelik sigorta primi istihsalı ise oniki milyarı aşkındır.

Başarınız ve istikbaliniz

tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.

Türkiye Vakıflar Bankasında

açtıracığınız her hesap

buyolda sizin için

en büyük şanstır.

Türkiye
Vakıflar
Bankası

BİR GELİŞME İMKÂNI: «TRANSFORMASYON»

Yazan: Gilles GOZARD

(Kamu Borçları Amortisman
Sandığı Onursal Başkanı)

La Revue Bancaire'dan
Çeviren: Alp GÜRUS

Genellikle kabul edildiğine göre, Fransa'da bugün yatırım temposu büyük ölçüde yavaşlamıştır. Hükümet bu konu ile meşgul olmuyor değildir. Aksiyon gelirlerini artırmak ve tasarruf sahiplerinin sermayelerini teşebbüslere yatırımları gayesini güden tedbirler meclise sunulmuştur. Bunların tasarruf sahiplerini uzun vâdeli yatırımlara sevk etmek bakımından yeterli oldukları söylenemez. Esasen mevcut şartlar içinde kâr marjlarının azalması sebebiyle teşebbüslerin finansman ihtiyaçlarının önemli bir kısmını karşılayan otofinansman yetersizdir. Bir çok teşebbüste, yatırımların finansmanı, hatta bazen iş hacmindeki artışın gerektirdiği işletme sermayesi artışı ancak kısmen öz kaynaklardan karşılanabilmektedir. Bu bakımdan teşebbüsler dışardan sermaye bulmak zorunluğundadır. Öte yandan, her yıl inşa edilen mesken sayısının yeterli bir seviyeye yükseltilmesi, esas itibarile, muhtemel alıcıların emrine gereken kredilerin makul faizlerle tahsis edilmesine bağlıdır.

İnşaat ve sınaî yatırımlar alanında bilhassa şiddetli olan bu ihtiyaçları karşılayacak yegâne kaynak tasarruftur. Şüphesiz, tasarruf Fransa'da diğer ekseri sınaî ülkeler kadar önemli değildir. Gerçekten son istatistiklere göre Fransa bu bakımdan sonuncu sıralarda gelmektedir. Bununla beraber mevcut tasarruf önemsiz de değildir ve geçen yıl boyunca hissedilir derecede artmıştır; fakat, uzun vâdeli, hatta orta vâdeli plâsmanlara karşı isteksizdir. Bu, şüphesiz son elli yıl içinde para-kiymetindeki düşmenin bıraktığı kötü hatıralarla ilgilidir. Fakat aynı zamanda hayat seviyesinin yükselmesine paralel olarak artan

şahsi harcamaların karşılanabilmesi için halkın üzerinde daha fazla nakit para bulundurma arzu ve hatta zaruretinden ileri gelmektedir.

Tasarrufun uzun vâdeli yatırımlara karşı gösterdiği isteksizlik o derecede derindir ki, uzun vâdeli olması gereken ipotekli istikrazlarda dahi müddet ekseriya şaşılacak derecede kısadır.

Bir kısım tasarruf sahibi için bu isteksizlik, biriktirmenin aynı olarak yapılması ve özellikle paranın altına bağlanmakta oluşu ile izah edilebilir. Diğer bir kısım tasarruf ise hazine borçları ve bankaların kasa bonoları gibi kısa vâdeli plasmanlarda kullanılmaktadır. Fakat büyük bir ekseriyetle, tasarruf, ancak tasarruf sandıklarında, bankalarda veya posta çekleri hesaplarındaki vâdesiz mevduatla temin olunan tam ve ani likiditeyi tercih etmektedir.

Şu halde, uzun ve orta vâdeli finansman ihtiyaçları ile kullanılmış, olan veya öyle gözüken emre hazır tasarruf arasında bir boşluk mevcuttur. Bu durum -ki eskiden de vardı- yatırımların finansmanını araştırmakla meşgul olanları kayıtsız bırakamazdı ve üzerinde durulmadan da geçilemezdi.

Nitekim, Maliye ve Ekonomik İşler Bakanı M. Valéry Giscard d'Estaing, M. Maurice Lorain Başkanlığında bir uzman heyetini görevlendirdiği 6 Haziran 1962 tarihli mektubunda, «sadece IV. plânda yer almış işlerin perspektifi içinde değil, fakat aynı zamanda daha devamlı olarak, en iyi şartlar içinde, kendimiz için tesbit etmiş olduğumuz ekonomik ve sosyal hedeflerin finansmanını temin edecek vasıtaların da araştırılması» lüzumuna işaret etmiştir. Bakan, bu meyanda şunları da yazmıştır: «Tasarrufun esas bünyesi değişmiştir; şahısların uzun vâdeli bir karakter taşıyan plasmanlarının miktarı, mahiyeti ve süresi, artık İkinci Dünya Savaşından evvelki durumla mukayese edilemez...»

Uzmanların çalışmalarının yönü bakımından da şöyle ilâve etmiştir :

«Etüd en geniş bir perspektif içinde ve geleneksel kuruluşlara en az bağlı olarak yürütülmelidir: Bununla şunu kastediyorum; sadece uzun vâdeli tasarrufu artırmaya elverişli ferdi veya kollektif plâsman şekillerinin araştırılmasıyla yetinilmemeli, fakat aynı zamanda, bir kısım vâdesiz mevduatı uzun vâdeli prodüktif plâsmanlarda kullanarak, kaynaklar ve ihtiyaçlar arasında bir uygunluk sağlayan gerek bizzat Hazine, gerek Crédit National, Caisse des Dépôts et Consignations veya tasarruf sandıkları gibi transformatör kurumlara müracaat imkânları da incelenmelidir.

Böylece, kendisine verilen görev gereğince, Lorain Komitesi incelemelerinin büyük bir kısmını likiditelerle kısa vâdeli tasarrufların yatırımlara yöneltilmesi imkânlarını araştırmaya hasretti. Bu suretle, M. Lorain'in kendi deyimi ile «az çok kısa vâdeli para ile azçok uzun vâdeli bir kredi açma imkânını» ifade eden «transformasyon» problemi açıkça ortaya çıkmış oldu. Burada, bir bakıma, kredi deyimi ile parayı karakterize eden vasıfta bir değişme bahis konusudur. Gerçekten, bir mudinin ilk talebi üzerine derhal ödenmek şartile toplanan mevduat oldukça uzun bir süre sonunda geri alınabilecek karakterdeki sınaî, zirai veya gayrimenkul muamelelerinin finansmanında kullanılmaktadır.

Bu mahiyetteki bir muamele, kaynaklarının süresi ile plâsmanlarının süresi arasında devamlı olarak bir uygunluk teminine çalışan bankaların geleneksel çalışmalarına tamamiyle aykırı görülmektedir. Kısa vâdeli, daha doğrusu vâdesiz olarak toplanan paralar, her an talep edilebileceğinden, devamlı olarak likit veya emre hazır bir şekilde bulunurulmalıdır. Lorain raporunun işaret ettiği gibi, bu prensibin sıkı bir şekilde uygulanması banka kurumlarımızın sağlamlığını temin etmiş ve bazılarının da yüzüncü yıllarını kutlamalarına geniş ölçüde yardımcı olmuştur.

Bu bakımdan, bu prensip reddedilemez. Ancak, gerek mudilerin niteliğinde şahıslara ait hesapların ticarî ve sınaî teşebbüslere nazaran gittikçe artarak yarıya yakın bir nisbete yükselmesi şeklindeki değişme, gerek tasarruf hesaplarının bakiyelerindeki çoğalma ve gösterdikleri istikrarın da gözden uzak tutulmaması icap etmektedir. Artık mevduatın tamamen hatta büyük bir kısmının çekilmesi ihtimâli, alacaklı cari hesap kullanma zaruretinin çoğalması ve çek tedavülünün gelişmesi sebebiyle eski devirlere nazaran daha az mümkündür.

Bundan başka, Lorain raporunun tahsis edildiği gelişmelerden evvel özel olarak belirtilmemiş olmakla beraber, «Transformasyon» olayı Fransa'da oldukça uzun bir zamandan beri inkişaf etmiştir. Bu itibarla bu üsulün geniş bir şekilde veya belirli bir ölçüde uygulanmasının doğuracağı risklerin bugünden takdiri mümkündür.

Hazinenin yaptığı bazı muameleleri buna bir misâl olarak verebiliriz. Hazine, kısa vâdeli bonolar ihracı ile nakit temin eder. Bir kaç ay öncesine kadar, çoğalan faizli tabir edilen ve faiz nisbeti müddetlere göre değişen bonolar neşrediyordu. Bu bonoların başlıca özelliği satın alındıktan 3 ay sonra bedellerinin ödenmesinin talep edilebilmesi idi. Gerek bu özel tip bonolar olsun, gerekse 3 aylık, 6 aylık, 1 veya 2 yıllık daha gelenekci formüller olsun, bunlar, sahipleri için nakdî kıymet, ha-

zine için de kısa vâdeli hatta görüldüğünde ödenecek borçlardır. Hatta hazinenin muhabirlere ait hesaplarının alacaklı bakiyeleri bile kendisi için vâdesiz bir mevduattır. Halbuki hazine bu suretle topladığı fonların bir kısmını kamu sektörü veya karma işletmelerde, hatta kamu yetkililerinin özel bir ilgi gösterdikleri bazı özel teşebbüslerin yatırım programlarının finansmanında kullanmaktadır. Bu halde, finansman muameleleri, bahis konusu işletmenin önemine göre ya Crédit National veyahutta Caisse Centrale de Crédit Hôtelier, Commercial et Industriel tarafından yapılmaktadır.

Caisse des Dépôts et Consignation, çok daha geniş çapta, fonlarının önemli bir kısmını ve özellikle Caisse d'Epargne tarafından kendisine tevdi edilenleri mahalli ortaklaşmalara uzun vâde ile ikraz eder. Bunun dışında, aynı fonların bir kısmını da sanayîcilere açılacak kredilerin munzam finansman kaynağı olarak Crédit National emrine tahsis eder.

Son senelerde ve özellikle 1964 senesinde tasarruf sandıklarında (Caisse d'Epargne) mevduat plafonunun yükseltilmesi sonucunda yukarıda adı geçen mali kurumların emrine tahsis edilmiş olan likiditelerdeki devamlı artış, pek tabii olarak onlar tarafından gerçekleştirilen «Transformasyon» muamelelerinin önemini artırmıştır.

Mevduat bankaları bile, son senelerde açtıkları orta vâdeli kredileri, gittikçe artan nisbetler de vâdesiz mevduat ve kasa bonoları ihracı ile topladıkları meblâğlarla finanse etmişlerdir. Mezkûr bankaların hazine bonoları karşılığı nisbetlerinin (Plâncher) düşürülmesi de bu muamelelerin ifasını kolaylaştırmıştır. Bankalara ait trezoröri nisbetinin % 36 ya yükseltilmesi sonucunda reeskontabl orta vâdeli krediler, bankaların kısa vâdeli borçlarını karşılamak üzere bulundurmaya zorunda oldukları aktif kıymetlerin en önemli kısmını teşkil etmekte ve böylece gerek özel sektör, gerek kamu sektörüne açılan orta vâdeli ekipman kredilerinin hemen hemen tamamı bankaların trezorörisi üzerinde bir yük olmaktadır. Bankalar bu suretle, kendilerine tevdi edilen likiditeleri orta vâdeli krediye tahsis etmekle gerçek manada bir «transformasyon» muamelesi yapmaktadır.

L'orain Komitesinin raporunda belirttiği gibi, bu nevi transformasyon muamelelerinin riski, bunlara ait ön incelemelerin reeskont kurumları tarafından yapılması ve öngörülen finansman muamelelerinin Kalkınma Plânına uygunluğunun kontrol edilmesi dolayısıyla oldukça sınırlıdır.

Bankaların bir kısım likiditelerinin transformasyonuna dayanan orta vâdeli kredi pratikte bazen, bazı açık kredi veya diğer kısa vâdeli kredilerin vâdelerinin uzaması ile de meydana gelmektedir. Gerçekten,

sınai veya ticari teşebbüslere, açık kredi şeklinde ve hemen hemen devamlı olarak tahsis edilen krediler kısa süreler içinde geri ödenmediği ölçüde kısa vâdeli muamele karakterini kaybetmektedir.

L'Orain Komitesi raporu «Transformasyon» muamelelerine ilâve edilebilecek iki misâl daha zikretmiştir. Bunların birincisi ,başlıca mevduat ve iş bankalarının mevduatlarının % 1 i ile kurdukları ve Gicex adı verilen bir ortaklık tarafından 5 seneyi aşan vâdelerle ihracata açılan kredilerdir... Diğeri ise, inşaat alanında nakdî tasarrufla beslenen iki uzun vâdeli kredi şirketinin verdiği 10 yıllık kredilerdir. Bu halde, Fransa Bankasına müracaat imkânı mevcut olduğundan bir banka Pool' u bu iki şirketin ipotekli alacağını nakte çevrilmesini garanti eder.

Nakdî veya kısa vâdeli tasarrufların orta veya uzun vâdeli kredi haline dönmesi (transformasyon) olayının yukardaki şekillerine, Lorain raporu tarafından tavsiye edilen (değişebilir sermayeli yatırım şirketleri (S.I.C.A.V.)*) de bir yenisini ilâve etmiştir. Bazı kimseler bu şirketlerin «transformasyon» vasfına itiraz etme eğiliminde olmakla beraber aslında durum bundan farklı değildir.

Gerçekten, değişebilir sermayeli bir yatırım şirketinin hissedarı, her zaman için, malik olduğu hisse senetlerinin portföy değeri üzerinden günü gününe tesbit edilen bir fiatla şirket tarafından satın alınmasını talep edebilir. Hissedar için, bir hisse senedine malik olmak tasarrufunu likit olarak bulandırmaktan farksızdır.

Bu likidite bir bankadaki vâdesiz veya kısa vâdeli bir mevduat kadar sağlamdır. Kote bir aksiyon veya obligasyon sahibinin aksine; S.I.C.A.V. aksiyonunun maliki bir karşılık bulunup bulunmadığını düşünmek zorunda değildir. S.I.C.A.V. bu halde yeni bir ortak bulamasa bile, onun aksiyonlarının bedelini ödemek zorunluluğundadır. Ancak, bu şirket hissedarlarından büyük bir kısmının aynı zamanda aksiyonlarının satın alınmasını istemeleri halindedir ki, bahis konusu şirket (SICAV) aksiyon ve obligasyon portföyünün bir kısmını, hatta tamamını satmak zorunda kalabilir. Bu sebeple, sonuç bakımından gerçek bir transformasyonunun vuku bulmadığı sadece tasarruf sahipleri arasında bir değişme olduğu ileri sürülmüştür. Şüphesiz gerçekte böyle bir değişme olduğu ileri sürülmüştür. Şüphesiz gerçekte böyle bir değişme mevcuttur. Fakat aynı değişme bir banka veya tasarruf sandığının mudilerinden birine hesabındaki parayı ödediği zaman da vakidir. Zira bu paralar «transformasyon» sebebiyle bağlı duruma geldiğinden bu suretle çekilen mevduatın yerini doldurmak için banka yeni mevduat bulmak zorunda kalmaktadır. Böylece, her iki sistemin çalışması bir birine ben-

(*) (Société d'investissement à capital variable)

ver bir görünüşe sahiptir. Ancak, bankalar ve tasarruf sandıkları mevduat hesaplarındaki devamlı artışla her zaman takviye edilen istikrarlı asgari bir mevduata sahip oldukları taktirdedir ki «transformasyon» muamelelerine teşebbüs edebilirler S.İ.C.A.V. için de aksiyon sahibi adedinin devamlı olarak çoğalması icap ettiğinden, durum aynıdır.

İtiraz edilen diğer bir nokta da S.İ.C.A.V. mekanizmasının ancak bir nevi transformasyonla sonuçlandığıdır ve banka mevduatı için cereyan eden olayın aksine, tasarrufunu nakte çevirmek isteyen hissedar başlangıçta yatırdığı miktarı tam olarak talep edemez. S.İ.C.A.V. aksiyonlarının satın alınması için günü gününe tesbit edilen fiata uygun bunun altında veya üstünde, bir meblâğı kabul etmek zorundadır. Bu şüphesiz doğrudur. Fakat «transformasyonun» likid haldeki tasarrufun kullanılması, «yani orta veya uzun vâdeli plâsmanlara girişen tasarrufunun daima emrinde olması» demek olan esas vasfını bozmaz.

Şüphe yok ki, kanuna konulmuş olan koruyucu madde, değişebilir sermayeli bir yatırım şirketini aksiyonlarının tamamını satın alma mecburiyetinden kurtarmaktadır. Fakat bu, aksiyonlarının büyük bir kısmının satın alınması talep edilen değişebilir sermayeli bir yatırım şirketinin bu talepleri karşılamak için portföynün tamamını nakte çevirmek zorunda kalmasını ve bu yüzden bir borsa paniğinin ortaya çıkmasını önlemek maksadile öngörülmüş olağanüstü bir tedbirdir.

Öte yandan, bu nevi şirketlerce toplanan fonların yatırıldıkları kıymetlerin gerçek bir yatırım karakterini taşımadığı da söylenebilir. Bunlar gerçekte iki kaideye tabiidir. Evvelâ fonların % 30 a kadar çıkan kısmının devlet tahvili, hazine bonosu veya frankı natık ve borsada satılak ile tahvilâta yatırılması gerekir. Bundan maada asgari % 90 nisbetine kadar bu fonlar ya kasada veya mevduat halinde tutulur veya devlet tarafından ihraç edilen menkul kıymetlere yatırılır.

Gerçekten ve hukuken değişebilir sermayeli yatırım şirketlerinin sermayesine tekabül eden fonların kullanılması tam manasiyle uzun vâdeli bir yatırım teşkil etmez. Zira her zaman için portföydeki hisse senedi ve tahviller, hazine bonosu ise iskonto ettirebilir veya Devlet tarafından ihraç edilen tahvilât ise borsada satılabilir. Bununla beraber bu nevi bir şirketin portföyünün tamamının satışa çıkarılması halinde borsada alıcı bulamaması ve bu yüzden büyük bir paniğe sebebiyet verebilecek fiat düşüşlerinin meydana gelmesi mümkün olabilir. İşte bunun içindir ki kanun bu şirketleri portföylerinin bütününe nakte çevirme zorunluğundan korumuştur.

Şu halde, gerçekte, bu bakımdan, uzun vâdeli hiç değilse orta vâde bir plâsman bahis konusudur ve bu plâsman yatırımına ilgilidir. Zira S.İ.

C.A.V. ın portföyünde görünen hisse senedi ve tahvilât prensip itibarile bunları ihraç eden şirketler için bir yatırım finansmanına tekâbül eder.

Görülüyor ki, değışebilir sermayeli yatırım şirketleri, tasarruf sahiplerini, tasarruflarını mümkün olduğu kadar likid halde bulundurma ve bir yatırım alanı seçme ve hisse senedi, tahvilât portföyü idare etme dertlerinden kurtarmaktadır ki, elde ettiği başarının sebebi de budur. Bu şirketler aynı zamanda «Transformasyon»u uygulayan bir mekanizma teşkil ederler.

Görüldüğü gibi transformasyon hareketi Fransa'da oldukça geniş bir şekilde inkişaf etmiştir. Ancak, yabancı memleketlerde bu alandaki gelişmenin daha ileri olduğu anlaşılmaktadır. Lorain raporunun da işaret ettiği gibi, bütün memleketlerde ve özellikle Anglo Sakson memleketlerinde borç veren kurumların kaynakları ile plâsmanları arasında ki vâde uygunluğunda bir gevşeme müşahade edilmektedir.

Bu suretle, Büyük Britanya'da, «Building Societies» ler vâdesiz veya çok kısa vâdeli kaynaklara dayanarak ve ancak % 15 nisbetinde bir likidite muhafaza etmek suretile açtıkları 15 ilâ 25 sene vâdeli kredilerle yeni inşaat yatırımlarının takriben yarısını finanse etmişlerdir. Aynı suretle Birleşik Devletlerde de Ticaret Bankalarının ipotek portföyü vâdeli mevduatlarının % 35 ine tekabül eder. Yürürlükteki mevzuat esasen bu bankalara vâdeli mevduattan elde ettikleri kaynakları % 70 nisbetine kadar vâdesi yirmi yılı bulan ipotekli kredilerde kullanma yetkisini vermektedir. Öte yandan, Amerikan Bankaları, sınaî, ticarî ve zıraî firmalara orta ve uzun vâdeli krediler açarlar; bu suretle açılan kredilerden vâdesi bir yılı geçenler banka plâsmanlarının % 27 sine, 5 seneyi geçenler ise aynı plâsmanlarda % 18 nisbetine varmaktadır.

Şüphe yok ki, Anglo-Saxon Bankalarının kaynakları ekonomiye açtıkları kredilerden daha geniştir. Bu bakımdan, emisyon kurumlarına hiç bir zaman müracaat etmezler. Böylece, vâdesiz veya kısa vâdeli banka mevduatlarının «Transformasyon»unun, reeskonta gidildiği takdirde sebep olabileceği enflasyonist tesirler de, genel olarak, ortadan kaldırılmış olur.

«Transformasyon» un gösterdiği gelişme ekonominin içinde bulunduğu, aslında kabul edilmeyen bir husus olan likit tasarrufun uzun veya orta vâdeli plâsmanlara tahsisinin hoş görülmesine yol açan, zorunluluğu ifade etmektedir. Bu durum, teessüfe değer olmakla beraber tasarruf sahiplerinin bugünkü davranışlarını değiştirmeye sevk edecek muhtemel tedbirlere rağmen devam edeceğe benzemektedir. Gerçekten, bu hal, sadece, Fransanın yarım asır içinde yaşadığı kronik para istikrarsızlığı-

nın bıraktığı hatıralarla ilgili olmayıp, aynı zamanda bugünkü yaşama şartları içinde, fertlerin emrinde âzâmi miktarda nakit para bulundurma zorunluluğunu hissetmelerinin de bir sonucudur. Ve tabiatile, likidite imkânları ve fiili likiditelerin genel hacmi, ücret ve kazançların mutlak değeri geliştiği nisbette çoğalmaktadır.

Banka ve tasarruf sandıkları mevduatındaki devamlı artış bunların istikrarının da çoğaldığına delâlet eder. Şahıslara ait çek hesaplarının devamlı olarak artış göstermesi ve bu nevi hesapların alacaklı bakiyeleri toplamının ticarî mevduattan fazla olması vakıası banka mevduatının istikrarını ayrıca takviye etmektedir. Gerçekten, şahıs hesapları ticarî hesaplarla aynı dalgalanmaları göstermezler. Nihayet çek ve banka ödemeli bazı makbuzların kullanımının gittikçe yaygın bir hale gelmesi de banka mevduatının istikrarını kuvvetlendirmektedir.

Öte yandan ve gene aynı sebeplerle, para hacmi içinde mevduatın banknotlara nisbeti gittikçe artmaktadır.

Banka kurumlarının ellerindeki fonları kullanma imkânları bakımından şunu da ilâve etmek gerekir ki, on seneden fazla bir zamandan beri bankaların emisyon kurumuna olan borçlanmalarında bir azalma eğilimi mevcuttur. Bu, diğer şartlar aynı kalmak şartile ,sınai, ticarî ve ziraî finansman imkânlarının çoğaldığını ifade eder.

Yukardaki çeşitli müşahedeleri bir araya getirdiğimiz takdirde şu sonuca varabiliriz: Uzun vâdeli taahhütlere giren tasarrufun kifâyetsiz oluşu karşısında vâdesiz banka mevduatlarının «Transformasyon»u olayının teşvikinde bir tehlike görülmemektedir. Ancak genişletme prensibinin ihtiyatlı bir şekilde uygulanması gerekir. Aşırı taahhütlere girişilmesini önlemek üzere hazırlanacak kanunî veya tanzim edici bir metinle her banka için vâdesiz mevduatın transformasyon imkânının sınırlandırılması uygun olur. Bunun dışında, bu nevi mevduat karşılığında açılacak krediler orta vâdeli kredi talepleri için olduğu gibi ,aşırı risklerin bertaraf edilebilmesi maksadile Credit National'ın tetkikine tabi tutulabilir. Lorain Komitesi Raporunda da bu husustaki açıklama şöyledir: «Özellikle, Crédit National'in yatırımların finansmanı konusundaki tecrübe, teknik ve otoritesinden ve aynı zamanda sınai ve ticarî teşebbüslerle doğrudan doğruya ve her gün temasta olan bankaların olumlu pratiğinden faydalanmak bir zarurettir. Her dosyanın plân hedeflerine uygunluğu ve lehdarların ihtiyaçlarına intibakı ancak onların yardımlarile sağlanabilir.»

Bu kontrol dolayısıyla Fransa Bankası nezdinde istisnai reeskont imkânları sağlanabilir, zira reeskont kolaylığı bankalar tarafından açılan

krediler için devamlı bir finansman kaynağı teşkil etmemekte, Lorain Komitesinin teklif ettiği gibi, esas itibarile, muhtemel mobilizasyon için bir teminat rolünü oynamaktadır. Bu, bir bakıma, mevduat hacminde bir gerileme halinde vâdesiz veya kısa vâdeli mevduat sahipleri ve aynı zamanda bankacılık bünyesi için koruyucu bir unsur teşkil eder. Şu halde «Transformasyon» mekanizmasının normal işlemesi halinde, para hacminde enflasyonist etkili bir artış bahis konusu olamaz.

Böyle bir mekanizmanın iyi bir şekilde uygulanması, mevduat artışı eğilimini kuvvetlendirebilecektir; bu husus sistemin çalışma emniyeti bakımından faydalı olmakla beraber tasarrufu uzun vâdeli plâsmanlar dan daha da uzaklaştırıcı mahiyettedir. Esasen, belki de bu muhtemel sonuçtur ki, tasarruf sahipleri gözünde vâdesiz veya kısa vâdeli mevduatın cazibesini artırabilecek olan garantilere yer verilmemesi için kuvvetli bir delil olarak ileri sürülebilir.

Bununla beraber, ekonominin, tazyiki gittikçe artan orta ve uzun vâdeli kredi ihtiyacının karşılanması zorunluluğu dolayısıyla, bankaların elde bulundurdukları likiditelerin daha geniş ölçüde bir «Transformasyon»u en pratik çözüm yollarından biri olarak gözükmektedir. Uygulamadan doğabilecek risklerin de, bu maksatla kullanılacak mevduat nisbeti sınırlandırıldığı takdirde, çok düşük olacağı söylenebilir.

VERGİ MESELEMİZ: KİMLER VERGİ KAÇIRIYOR?

Nejat GÜLEN
(Maliye Bakanlığı Eski
Hesap Uzmanı)

Vergi kaçakçılığı vergi ile başlamıştır. Vergi alınan her yerde vergi kaçakçılığı da vardır. Adı üstünde, vermek mastarından gelen vergiyi çok kişi gönül rızası ile vermek istemez.

Ancak vergi adaletinin olduğu ve tesirli bir vergi kontrolunun yapıldığı ileri memleketlerde bu vergi kaçakçılığı nisbeti düşer, mükellefler askerlik vazifesi gibi vergi vermeyi de bir vazife addetmeğe başlarlar.

Memleketimizde maalesef henüz bir vergi adaleti tesis edilemediği gibi müessir bir vergi kontrol mekanizması ve bilhassa netice alınmasında çok müessir olacak gerçek bir «mâli kaza» sistemi halâ gerçekleştirilememiştir.

Bugün her münevver, her eli kalem tutan vergi ziyaından, vergi kaçakçılığından bahsetmekte, devletin alması gereken vergiyi alamadığından yakınmaktadır. Biz bu yazımızda, tatbikatta vergi zıyaının en çok hangi sahalarda, bilhassa hangi zümrede varid olduğu meselesini incelemek istiyoruz.

Bilindiği gibi tahsil ediliş şekli itibariyle vergiler «vasıtalı» ve «vasıtasız» olmak üzere iki kısımda mütalâa edilmektedir. Vasıtalı vergiler, mükellef tarafından hissetmeden ödendiğinden mühim bir direnme ile karşılaşılmaz. İçtiğimiz sigaradan, yediğimiz şekerden, giydiğimiz elbisenin ipliğinden alınan bu vergilerin gerçek mükellefleri nihai müstehlikler, yani sigarayı içen, şekeri yiyen kişiler olduğu halde, vergiyi tahsil edip maliyeye yatıran kimseler bunların imalâtçılarıdır.

- 2 — Zıraî kazanç elde edenler (zıraî faaliyetlerden doğan kazanç - lar)
- 3 — Serbest meslek kazancı elde edenler (Doktor, avukat gibi kim - selerin kazançları)
- 4 — Gayrimenkul sermaye iradı elde edenler (Gayrimenkullerin kiralaları gibi)
- 5 — Menkul sermaye iradı elde edenler (hisse senetlerinden temet - tü, mevduatlarından faiz alanlar)

Bu beş grubun içinde en mühimi ilk üçüdür. Beyannameli mükelleflerin gerçek gelirlerinin ve ödemeleri icabeden vergilerinin kaç milyon olduğunu tahmin ve tesbit etmek imkânından yoksun bulunmaktayız. Millî gelir hesaplarından hareketle ödenmesi gereken vergi miktarını peşinen hesaplamak mümkünse de, beyanname ile gelir vergisi ödeyen mükelleflerin hakiki gelirlerinin ne olduğunu hesaplamak bugün için mümkün değildir. Ancak aşağıda açıklayacağımız istatistikî bilgiler bu mükelleflerin büyük ölçüde gelirlerini noksan beyan ettiklerini göstermektedir.

Ortada büyük bir vergi ziyayı olduğu hakikattir. Konumuz bu vergi ziyasına sebebiyet veren kimselerin hangi gruba dahil olduklarını tesbit ve ona göre gerekli tedbirlerin alınmasını teklif etmektir. Bu fikri açıklayabilmek için Devlet gelirlerinin toplamından hareket ve beyanname ile gelirlerini bildiren gelir vergisi mükelleflerinden ticarî, zıraî ve serbest meslek kazancı sahipleri üzerinde duracağız.

Bu kazanç sahiplerinin hepsi mi vergi kaçırmaktadır? Şüphesiz ki hayır.

Bizim ifade etmek istediğimiz, beyannameli mükellefleri küçük kazanç sahipleri ve büyük kazanç sahipleri diye ikiye ayırıp bu iki zümreden hangisinin daha çok vergi ziyasına sebebiyet verdiğini araştırmaktır.

Peşin olarak şu hususu açıklayalım ki, bugün memleketimizde küçük kazanç sahipleri mühim miktarda vergi ziyasına sebebiyet vermektedirler. Büyük gelir sahiplerinin ödemeleri gereken vergi miktarındaki zayıat nisbeti kanaatımızca küçüklere nazaran daha düşüktür.

Meseleyi rakamlarla açıklamadan önce, hepimizin günlük hayatta yapmakta olduğumuz bazı müşahedeleri hatırlamak faydalı olacaktır.

Evimize çağırdığımız musluk tamircisi, boyacı, badanacı gibi esnafın aldıkları yüksek ücretler bunların aylık ve yıllık kazançlarının hesap-

lanmasına, bu kadar basit işler mukabili ne kadar fazla para kazanıyorlar şeklinde mütalâalar yürütmemize sebep olmaktadır.

Bu kabil esnafın aylık kazançları 1-2 bin lirayı bulduğu halde ödedikleri vergi hiçtir.

Bütün gün bağıra bağıra sokakları dolaşan bir seyyar satıcının günde 30-40 TL. dan az kazanmadığını söyleyebiliriz. Vergisiz 40.—TL günlük kazanç yuvarlak bir hesapla yılda brüt 15.000.—TL. gelire tekabül etmektedir.

Hepimiz evlerimizin civarında yeni açılan küçük bakkal ve manav dükkânı sahiplerinin birkaç yıl zarfında ev yaptırdıklarını müşahede etmekteyiz.

Ayda 2—3.000.— TL. kazanan bu küçük bakkal ve manavlar hemen hiç mesabesinde vergi ödemektedirler. Aylık geliri oldukça kabarık apartman kapıcıları Kanunen vergiden müstesnadır.

Tezgâhtarının dahi sayfiyeye gittiği sık perakendeci mağazaları. vergi Kanunlarının açıklarından ve noşanlarından faydalanarak pek az vergi ödemektedirler.

İşte üzerinde durulması gerekenler bütün miktar ve kıymet hareketinin kayıtlarda görülmesi işlerinin zarureti icabı olan büyük tesisler, büyük işletmeler den çok belki bu küçük ve orta kazanç sahipleridir.

Nitekim yine yukarıdaki misâle dönecek ve mükellef adedini, bu mükelleflerin beyan ettikleri gelirleri muhtelif gelir dilimlerine göre tasnif edecek olursak, mesele daha çok vuzuha kavuşacaktır.

878 milyon lira gelir vergisini 337.094 kişi ödemiştir. Bu 337.094 kişiyi beyan ettikleri gelirlerin tutarlarına göre tasnif edecek olursak :

Gelir dilimi TL.	Mükellef adedi	Gelirler Toplamı TL.	Vasatı aylık gelir TL.	Ödenen vergi tutarı TL.	Vasatı aylık vergi TL.
1 — 7500	234.945	613 milyon	217	36 milyon	12.70
7501 — 17.500	55.185	589 »	880	71 »	107.—
17501 — 57.500	36.338	1025 »	2350	195 »	447.—
57.501 — 100.000	5.937	420 »	5900	119 »	1660.—
100.001 — 1.000.000	4.567	668 »	12000	353 »	6400.—
1.000.001 — fazlası	122	208 »	141000	104 »	70000.—
	337.094			878 »	

Demek ki, 1963 yılı gelirleri için beyanname vermiş olan 235 bin kişi vasatı olarak ayda 217 TL kazanmıştır. 55 bin kişinin aylık kazancı 880 TL., 36 bin kişinin aylık kazancı da 2.350.— TL. imiş.

Bir seyyar satıcının ayda 1000.- TL. kazanabildiği memleketimizde 235 bin kişinin ayda 217.- TL. kazanç elde ettiğini bildirmiş olması gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır.

Bu konuyu bir monografi ile daha da derinleştirebiliriz.

Nüfusu 100.000 inin üstünde olup, hinterlandı bulunan, içinden demiryolu geçen ve hayat seviyesi yüksek olan (X) Vilâyetinin merkezindeki mükellef sayısı 2.015 dir. Bu şehirde 15 banka şubesi faaliyettedir ve ticaret hayatı canlıdır.

Aşağıdaki rakamlar bahsi geçen 2.015 mükellefin gelir vergisi beyan-nameleri ile bildirdikleri tutarlardır.

Gelir dilimi	Mükellef adedi	%	Gelir tutarı TL.	Yıllık vasatı gelir TL.	Aylık vasatı gelir TL.
1 — 10.000 TL	1.660	82	3,5 milyon	2.177	181
10.001 — 20.000 »	191	9	2,6 »	13.869	1.150
20.001 — 30.000 »	59	3	1,4 »	24.520	2.000
30.001 — 50.000 »	67	3	2,5 »	37.300	3.100
50.001 — fazlası	38	2	2,9 »	76.000	6.300
	<u>2.015</u>	<u>100</u>	<u>12,9</u> »		

(Bu rakamlar gerçek olup bir etütten alınmıştır).

Görülüyor ki, bakkalı, manavı, sinemacısı, doktoru, avukatı, manifaturacısı, otelcisi, toptancısı, perakendecisi ile bu şehrin 2.015 gelir vergisi mükellefinin 1.660 ı yani % 82 si ayda vasatı 181 TL. kazanç elde ettiğini beyan etmiştir.

Bu neticeye ilâve edilecek bir şey yoktur, kanaatindeyiz.

Demek ki, üzerinde durulan (vergi kaçakçılığı) hâdisesi zannedildiği gibi milyonlar kazanan büyük sanayici ve tüccarın meselesi değildir. İstisnâları bulunmakla birlikte «milyonlar vurup vergi vermeyen sanayici ve büyük tüccar» söylentileri gerçeğe pek de uymamaktadır.

Esasen Memleketimizde henüz sermaye terâküm etmiş değildir. Dolayısıyla büyük gelirler de mahduttur. Ayrıca büyük işletmelerin vergi kaçırma miktarları da, mevzuumuz dışında kalan bir takım teknik sebeplerden dolayı, pek mahduttur.

Memleketimizde servet de, kazançlar da küçük üniteler halinde dağılmıştır. «Dükkân kapısı, hak kapısı» zihniyetile küçük küçük ticarethane, imalâthane ve dükkânlar halinde çalışılmaktadır.

Vergi mevzuatımızın bozukluğu, mali kazânın işlemeyişi, küçük gelir sahiplerinin gelirlerinin % 50-80 ve hatta tamamını gizlemelerine imkân vermektedir.

Büyük işletmeler ise gelirlerini gizliye bilmek imkânına pek fazla sahip değildirler. Öte yandan, bu müesseselerin hem adedi azdır, hem de umumî gelir içerisindeki nisbetleri düşüktür. Mühim olan, ticarî, sınaî ve ziraî bünyemizin küçük işletmelerden meydana gelmesi sebebiyle bu küçüklerin gelirlerini gizleme imkânlarına sahip olmalarıdır. Yukarıdaki rakamlara tekrar dönecek olursak; 337.000 beyannameli gelir vergisi mükellefinin % 70 ini teşkil eden 235.000 inin ayda 217.- TL. gelir elde ettiğini beyan etmiş olması keyfiyeti meselenin düğüm noktasını teşkil etmektedir.

Vergi Kanunları icabı muayyen hadlerin fevkinde kazanç elde ettikleri mülâhazası ile beyanname vermeğe mecbur olan, küçük tüccar, esnaf, serbest meslek erbabının mühim kısmı bu zümreye yani ayda 217.- TL. kazanç elde ettiği iddiasında bulunan zümreye girmektedir.

Bu vesile ile sözkonusu zümreye girenlerin asgarî geçim indirimlerinin yeterli olduğunu savunduğumuz sanılmamalıdır. Aksine, bize göre, genel olarak asgarî geçim indirimi tutarlarının gecikmeden gözden geçirilmesi bir zarurettir. Savunduğumuz husus, daha çok bir vergi adaleti meselesidir ve stopaja tâbi olanlarla, beyannameli mükellefler arasında fiili eşitsizliği, adaletsizliği ortaya koymaktadır.

Netice olarak diyebiliriz ki vergi ziyasını önleyici tedbirlerin özellikle küçük kazanç sahiplerinin de kapsayacak şekilde ele alınması gerekmektedir.

AKREDİTİFLER HAKKINDA PRATİK BİLGİLER

Orhan AYDEMİR
(T. İş Bankası Yenicami Şb.
2. Müdürü)

Vesikalı Kredi-Akreditif basit bir deyimle iki tacir arasında yapılan bir satış ahdini alıcının, bankası tarafından satıcının bulunduğu memleket veya şehirdeki bir banka vasıtası ile satıcıya ihbar ettirmesi, böylece alıcının kendi itibarı yanında satıcıya karşı bir banka itibarının da ilâve ettirilmiş olmasıdır.

Bu izahatımızda açıkça görüldüğü üzere bir vesikalı kredide 4 taraf bulunmaktadır :

- Alıcı (İthalâtçı) (Amir firma)
- Vesikalı krediyi açan banka (Amir Banka)
- Vesikalı krediyi satıcıya (İhracatçıya) ihbar eden banka (Muhabir Banka)
- Satıcı - İhracatçı (Lehtar).

Bir vesikalı kredi - akreditifte bulunması icab eden malûmat :

- Akreditifin şekli,
- Akreditifin vadesi,
- Akreditifin natık olduğu meblâğ,
- İstenilen evrak,
- Emteanın satış ve sevk şekli,
- Teyid edilip edilmeyeceği,
- Kısmî yüklemeye müsaade edilip edilmediği,
- Aktarmaya müsaade edilip edilmediği,
- Ödeme şekli.

Akreditif Şekilleri

- Gayri kabili rücu,
- Kabili rücu,
- Kabili devir.

Gayri kabili rücu: Bu şekilde açılan bir akreditif, akreditifi açan bankanın akredifte yazılı vade sonuna kadar kat'i taahhüdünü ihtiva etmektedir.

Kabili rücu: Bu şekilde açılan bir akreditif, akreditifi açan bankanın kat'i taahhüdünü ihtiva etmemektedir.

Kabili devir : İlk lehtara, 3 üncü bir şahıs veya şahıslar lehine açılan akreditifin şartları içinde devir imkânı vermektedir.

Vade

Bir akreditifte mutlak olarak vesaikin ödeme ve kabulü için bir vadenin sarih olarak bildirilmiş olması şarttır. Bu vade tarihi kat'i olarak tespit edildiği gibi, (1 Eylül 1966 v.s.), bazen vade, ayın ilk yarısı veya ikinci yarısı tabiri kullanılarak, veyahut ayın başı, ortası, sonu ibareleri ile de ifade edilebilir. Bu vaziyette ayın ilk yarısı, o ayın 1'inden 15'ine kadar, ikinci yarısı, o ayın 16'sından sonuna kadar, ayın başı, o ayın 1'inden 10'una kadar; ortası 11'inden 20 sine kadar, sonu da 21 inden o ayın son gününe kadar olan müddeti ifade eder.

Akreditifte tasrih edilen vadelerin bitim günü resmî tatile rastlar ise vade, otomatikman ilk iş gününe temdit edilmiş olur.,

Vade, ekseri ahvalde akreditifi lehtara ihbar eden (muhabir banka) banka nezdinde olmakla beraber, bazan akreditifi açan banka (amir banka) nezdinde de olabilir. II inci ahvalde vesaikin, o vadede amir banka nezdinde bulunması elzemdir.

Meblâğ : Akreditifte, akreditifin natık olduğu meblâğ ve dövüz cinsi sarih olarak tasrih edilmiş olmalıdır.

Meblâğ, takribi veya tahmini kelimeleri ile ifade edilmiş ise, % 10 eksik veya fazla bir farka müsaade edilmiş olduğu manasına gelmiş olur.

Bu ibare olmadığı ahvalde, meblâğdaki bu eksiklik veya fazlalık % 3'ü geçemez.

Taleb Edilen Evrak :

- Ticarî fatura :

Ticarî faturalar, akreditifte zikrolunan emteanın cins, miktar ve kıymetine uygun olmalıdır. Akreditif meblâğı «takribi» olarak ifade edilmiş ise fatura tutarı, meblâğın % 3'ünden eksik ve fazla olmamalıdır. «Takribi» kaydı varsa, faturanın meblâğı akreditif meblâğından % 10 eksik veya fazla olabilir.

Akreditifte aksi tasrih edilmemiş ise, faturaların akreditif emrini veren kimse (amir firma) adına tanzim edilmesi lâzımdır.

— Sigorta poliçesi :

Akreditif şartlarına göre mallar, CIF olarak sevk olunmuş ise, sigorta poliçesi ibrazı da şarttır. Akreditif metninde aksi yazılı olmadığı takdirde, sigorta poliçesinin tanzim tarihi sevk vesaikinde yazılı olan yükleme tarihinden geç olmamalıdır; ve yine akreditifte aksi tasrih edilmemiş ise, sigorta poliçesinde döviz cinsi akreditifte yazılı döviz cinsinin aynı olmalıdır.

Akreditiflerde, sigortada istenilen riskler sarih olarak tasrih edilmeli, muhtemel, mutad rizikolar gibi vazih olmayan ibareler kullanılmamalıdır. Bu ibareleri ihtiva eden bir akreditife istinâden, satıcının ibraz edeceği sigorta poliçesi aynen kabul edilir; akreditifi ihbar eden muhabir bankaya herhangi bir mes'uliyet terettüp etmez.

— Sevk vesaiki :

Konşimento - hamule senedi - uçak konşimentosu v.s.

— Diğer vesalk :

Akreditifte talep edilen vesaiiktir: menşe şahadetnamesi - çeki listesi - gözetme raporu v.s.

— Emteanın satış şekli : CIF — FOB — CF — V.s.

— Kısmî yüklemeye müsaade ediliş edilmediği :

Akreditifte bu husus tasrih edilmemiş ise, kısmî yüklemeye müsaade edilmiş addolunur.

— Aktarmaya müsaade ediliş edilmediği :

Akreditifte bu husus sarih olarak tasrih edilmemiş ise aktarmaya müsaade edilmiş addolunur. Bu vaziyette varış limanına kadar emteanın tek bir konşimento ile sevki icab etmektedir.

Teyid : Bir akreditifin teyid edilmesi demek, satıcıya akreditifi ihbar eden bankanın da amir banka ile birlikte taahhüdünü ilâve etmesi demektir.

Bu vaziyette akreditifin teyit edilebilmesi için evvel emirde muhabir bankanın dikkat edeceği hususlar; açılan akreditifin gayrı kabili rücu olması, vadenin kendi nezdinde bulunması, akreditif bedelinin peşin gönderilmiş veya emrine tutulmuş olması, amir bankanın 1. ci sınıf muhabir bankalardan biri olması icab etmektedir.

Ödeme Şekli :

Akreditif bedelinin ne şekilde ödeneceğidir. Akreditif vesaiiki lehtar tarafından akreditifi ihbar eden bankaya tevdiinde mi ödenecektir, akreditif bedeli vesaikin, amir bankaya vürudunda mı ödenecektir v.s.

MENKUL KIYMET SAHİBLERİNE BANKALARCA YAPILAN HİZMETLER

İshak TURNAOĞLU

I — Menkul Kıymetlerin Bankalarda Muhafazası :

Menkul kıymetlerin çok artması bir çok kimseleri bu çeşit kıymetlerini bankalarda saklamak mecburiyetinde bırakmıştır. Bu suretle evlerinde saklayacakları senetleri hırsızlık ve yangından korumuş olurlar. Menkul kıymetlerin banka kasalarında muhafazası mudilere tam bir emniyet de verir. Hatta banka iflâs etse bile hususi kasa sahipleri banka kasalarındaki senetlerine kolaylıkla sahip olabilirler.

Müşteriler bu suretle bir çok muamelelerden de kurtulmuş olurlar. Banka, vadesi gelen kuponları tahsil ederek müşterinin mevduat hesabına matlup kaydeder, tahvillerin ait olduğu şirketlerin sermayelerinin tezyidi hakkında bilgi verir, yeni ihraç edilen tahvil ve hisse senetleri satın alır, borsa emirlerini ve müşterinin bu husustaki diğer bütün isteklerini yerine getirir.

Menkul kıymet sahipleri bu muameleleri bizzat yapmamakla zamanından büyük bir tasarruf sağlarlar. Diğer taraftan bankalarda komisyondan istifade ederler. Bankaların istifadeleri umumiyetle pek az olan ve masraflarını karşılamayan bu komisyonlardan ibaret değildir. Ekseriyetle tahsil olunan kupon bedelleri müşterinin tevdiat hesabına geçirilir. Bu durumda senet muhafazası para muhafazasına inkılâp eder ve bankaların asıl gelirleri de bu yoldan sağlanır. Bundan başka, müşteri, borsa emirlerini bankaya verir. En nihayet banka, müşterilerine sermayeierini plase edecekleri menkul kıymetler hakkında tavsiyelerde bulunur. Borsa muameleleri ve plasmanlar bankaların önemli bir gelir kaynağını teşkil eder.

Bununla beraber, bazı sermayedarlar menkul kıymetlerini bankalara tevdi etmekten çekinirler. İşlerinin gizliliğini temin için tahvillerini evlerinde saklanmada da emniyet görmezlerse başka çarelere baş vurur-

lar. Bankalarca istenilen muhafaza ücreti de bazan yüksek tesbit edilmektedir. Bir çok bankalar bu işler için ayrıca kiralık kasa daireleri tesis etmişlerdir.

Kiralık kasalar servisi bankalara fazla gelir sağlamamakla beraber müşterileri bağlayan bir vasıtaadır. Bir bankanın kiralık kasasında menkul kıymetlerini muhafaza eden bir müşterinin bunların alım ve satışı ile diğer işleri için aynı bankanın tavassutuna müracaat edeceği tabiidir.

Bankalara menkul kıymet tevdi muameleleri ve kiralık kasalar servisi, servetin kontrolü ve intikal vergisi için vergi idarelerine büyük kolaylıklar sağlar. Fakat bu hal bazen büyük sermayedarların senetlerini hariçteki bankalara yatırmalarını da mucip olur.

II — Borsa Muameleleri :

Bütün bankalar müşterilerinden münasip bir komisyon mukabilinde peşin veya vadeli senet alım ve satış emirleri kabul ederler.

Peşin muameleler bankalar için bir risk tevhit etmez. Zira prensip itibarile alıcının hesabındaki alacağından senet bedeli satıcıya ödenir. Vadeli muamelelerde ise bankalar, tasfiye sırasında hasıl olacak farkı önceden müşteriden tahsil etmemişler ise tehlikeye maruz kalabilirler, Eğer müşterilerin bankadaki alacaklı hesapları müsait değilse bu fark banka tarafından ödenir. Müşterilerden alınacak teminat miktarı, satın alınan senedin değerine ve o günkü borsa fiyatlarının durumuna göre değişir. Fiyatlar yüksek olduğu zaman vadeli alıcılardan, sukut muhtemel olduğundan, fazla karşılık istenilmesi lâzımdır. Fiyatlar mutedil olursa karşılık çok az alınabilir. Bu durumda büyük fiyat değişikliklerinden korkmağa mahal yoktur.

Yalnız, malî piyasa çok hareketli olduğu zaman müşteri namına yapılan borsa muameleleri bankalara fazla gelir bırakmaz. Çünkü bir çok menkul kıymet sahipleri doğrudan doğruya borsa acentelerine müracaat ederek bankaların tavassutundan varestede kalmak isterler.

III — Menkul Kıymetlerin Nakil ve Mahsubu :

Senetlerin muhafazası ve borsa emirlerinin icap ettirdiği maddî transfer muameleleri bankalar için çok masraflı ve külfetlidir. Bu muameleleri sadeleştirmek için maddî hareketlerin yerine kaim olmak üzere bir sistem düşünülmüştür. Senetlerin satış ve alımları neticelelerini müşterilerin hesabına kayıt etmek suretile menkul kıymetler ticaretinde maddî hareketleri azaltmak için mahsup muamelelerinden yararlanılmıştır.

Yirminci asrın başından itibaren kullanılmağa başlanılan bu sistem bilhassa Almanyada inkişaf etmiş ve 1914 harbinin tevhit ettiği buhran neticesinde de çok yayılmıştır. Almanyada birinci umumî harpten sonra vukua gelen enflasyon, evvelce görülmemiş bir şekilde tah-

vil ihracını arttırmıştır. Bir çok şirketler para kıymetinin devamlı olarak düşmesi dolayısıyla sermayelerini yükseltmek ve yeni tahvil ihraç etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Bu yüzden tahvillerin tasnifi, nakli ve muhasebesi, bankaları, müşterilerinden alabilecekleri komisyonun çok üstünde bir işe ve masrafa sürüklemiş olduğundan, işlerin azaltılması ve sadeleştirilmesi için mahsup muameleleri umumileşmiştir.

Sistemin işlemesi menkul kıymetlerin muayyen ve hususi bankalarda temerküz ettirilmesine istinat etmektedir. Bu bankalara (Effekten Girobanken) veyahut hisse senedi ve tahvil mahsup bankaları adı verilmiştir. Borsa muameleleri bu bankanın iki müşterisi arasında cereyan ederse hiçbir maddî hareket olmaz, satıcının tahvil hesabı borçlandırılır, alacaklınıki de alacaklandırılır. Bu suretle basit bir muhasebe kaydı senetlerin maddî hareketleri yerine geçmiş olur.

Tatbikatta bütün bankalar tahvil bankaları ile münasebetedirler. Bankalar, depo olarak kabul ettikleri senetleri müşterilerinin muvafakatlarını aldıktan sonra makbuz mukabilinde bağlı oldukları (Effekten Giro) bankaya tevdi ederler. Her (Effekten Giro) bank etrafına bazı normal bankaları toplar. Bu bankalara toplanan senetler, alıcı senetlerin aynen teslimini istemediği takdirde, mahsup suretile muamele görür. Bankalar mahsup bordroları ile veya çek mahiyetindeki ve sikalarla mensup oldukları Giro bankdan senetlerini çekebilirler.

Pratik olarak borsa muamelelerini icra için, satıcının bankası alıcının bankasına Giro Bank üzerine bir mahsup bordrosu tanzim eder ve bu bordroya istinaden Giro bank alıcının bankasını matluplandırır, satıcının bankasını da zimmetlendirir.

Nazarî olarak bir memlekette merkezi bir mahsup bankası tesis edilerek sistemin mükemmel işlemesi sağlandığı takdirde, menkul kıymetlerin yer değiştirmesi tamamen önlenmiş olur. Almanyada bir çok (Karsenverein) veyahut (Girobank) mevcuttur. Ekseriyetle bu müesseseler arasında karşılıklı cari hesaplar bulunur. Bir mahsup bankası diğer bir banka hesabına, teslim ve tesellüme hacet kalmadan, menkul kıymet muhafaza eder.

Bu suretle mevkiiler arasında menkul kıymetlerin nakline lüzum kalmaz. Bir Giro Banka tevdi edilmiş senetler her zaman kendi kasalarında bulunmaz. Muhabirlerinin nezdinde kredileri bulunur. İki banka arasındaki borsa muameleleri, bu hesaplardan mahsup edilir.

Her nekadar tatbikatta bütün menkul kıymet hareketleri bertaraf edilemezse de, mahsup sistemi bankaların işlerini ve dolayısıyla sevk ve muhafaza masraflarını mühim nisbette azaltmıştır. Aynı zamanda senetlerin giriş ve çıkışlarının çok pahaıya mal olan kontrol işleri de kısmen önlenmiştir.

PIYASA HAREKETLERİ

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ

A — SINAİ MAMÜLLER :

1. Dokuma Sanayii Mamülleri :

a) Yünlü Dokuma :

Yünlü dokuma piyasası bu devrede istikrarlı bir manzara arz etmiştir. Fiyat hareketleri görülmediği gibi satışlarda da kayda değer bir durum olmamıştır.

Yaz mevsiminin bu yıl çok uzun sürmesi ve havaların sıcak olarak devam etmesinin, bu piyasanın canlanmasını daha bir müddet etkileyeceği ifade edilmektedir.

b) Pamuklu Dokuma :

Akala cinsi ham pamuk ihracatının, dış piyasalardaki cazip fiyatlar dolayısıyla artması, pamuklu mensucat piyasasını da tesir altında bırakmış ve fiyatlarda % 3 civarında bir artış husûle gelmiştir. Fiyat artışları çeşitlere göre şöyledir: Emprime, basma ve pazenlerde 10 kuruş, düvetin ve bezlerde 15 kuruş, döşemeliklerde 20 kuruş. Bu artışın bir müddet daha devam etmesi beklenmektedir.

2. Züccaciye ve Pencere Camı :

a) Züccaciye :

Piyasa canlanmaya başlamıştır. Satışların % 40-50 oranında arttığı, buna mukabil yerli imalât stoklarının da bu satış miktarını karşılamaya yakın bir seviyede bulunduğu ifade edilmektedir. Fiyatların artmamış olması bu ifadeyi teyit etmektedir. Ancak bazı çeşitlerde fiyat artışı beklenmektedir.

b) Pencere Camı :

İnşaat mevsiminin sonu sayılan bu devrede cam talepleri gittikçe artmaktadır. Geçen devrede müşahade edilen 5, 6 ve 7 mm. lik darlık, 3 ve 4 mm. lik camlara da geçmiştir. Arzın hızla talebi karşılamaya çalışması, fiyat artışlarını şimdilik önlemişse de, buzlu cam (Arnova) fiyatları 35 TL. na yükselmiştir. Bu durum karşısında bir ek kontenjan ile piyasa ihtiyaçlarının karşılanması Ticaret Bakanlığından talep edilmiştir. Önümüzdeki devrede bir miktar fiyat artışı beklenmektedir.

B — İNŞAAT MALZEMESİ :

1. Yuvarlak Demir :

Bu piyasada durgunluk devam etmektedir. Ham maddenin, önceki devrelerde bol miktarda ithâl edilmiş olması ve Karabük'ün uygun fiyatları, fiyat istikrarını sağlamıştır. Eylül ayı ortasındaki Karabük fiyatları şöyledir: 8 mm. lik 175 kuruş, 10 mm. lik 173 kuruş, 12-24 mm. lik 170 kuruş.

2. Profil Demir :

Ağustos ayındaki ithalât sebebi ile ve inşaat piyasasının artık hızını kaybetmesi dolayısıyla, piyasa canlılığını kaybetmiş bulunmaktadır. Lama ve 2,5, 3 lük T demirleri stokları yeterlidir. I demiri çeşitleriyle 3,5 luk T demiri ve kalın U demiri çeşitlerinin fiyatları 5-10 kuruş, diğerlerinin fiyatları 10-20 kuruş gerilemiştir. Buna mukabil 40x4 T demiri fiyatları 20-30 kuruş, 80-18 lik U demirleri 5-10 kuruş yükselmiştir.

Bu piyasada, genellikle sükûnet beklenmektedir.

3. Çimento :

Çimento fiyatları, gerek alınan tedbirlerle ve gerekse mevsim itibarile normale avdet etmiş ve İstanbul'da satış bürosu tesis eden çimento fabrikaları 975 kuruştan satışa devam etmişlerdir. Serbest piyasada fiyatlar 25-50 kuruş arasında bir fark göstermektedir. Çimento fiyatlarının, serbest piyasada daha gerilemesi beklenmektedir.

Beyaz çimento piyasası ise aksine, bir artış göstermektedir. Balıkesir fabrikasının geri kalan üretiminin, 60 TL. nı bulan fiyatları daha bir müddet etkilemeyeceği sanılmaktadır. Bu bakımdan, önümüzdeki devrede bazı tedbirler alınması gerekli görülmektedir.

4. Kereste :

Kereste piyasasında satışlar canlılığını muhafaza etmektedir. Fiyatlar üretim mevsimi dolayısıyla artmamıştır.

Eylül sonu itibarile kereste fiyatları (m³) şöyledir :

Köknar (Doğramalık)	640 — 700 TL.
Çam (Doğramalık)	700 — 900 TL.
Çıralı Çam	850 —1000 TL.

Önümüzdeki devrede bu fiyatların aynen devam etmesi beklenmektedir.

5. Karo Fayans :

Karo tayans piyasası geçen devredeki hızını kaybetmiş bulunmaktadır. Sümerbank'm piyasaya çıkardığı ekstra tip fayanslar 95 kuruştan fabrika teslimi satılmaktadır. Kalite itibarile göz dolduran bu mallar, diğer yerli mamûllerin, 100 kuruşun biraz üstünde olan fiyatlarını etki liyeceği ve bir miktar gerileme olacağı anlaşılmaktadır.

Stokları azalan ithâl malı karo fayansların fiyatlarında artış görülmektedir. Bu durumun önümüzdeki devrede tesirini devam ettirmesi beklenmektedir.

C — GIDA MADDELERİ :

1. Bakliyat ve Pirinç :

Kış hazırlıkları dolayısıyla bakliyat piyasası canlanmış ve satışlar % 25 civarında gelişmiştir. Mevsim dolayısıyla arzın bol olması, artan talep dolayısıyla beklenen fiyat artışlarını önlemiştir.

Eylül sonu itibarile fiyatlar şöyledir :

Dermason fasulye	220 — 260 Krş.
Horoz fasulye	190 — 200 Krş.
Nohut	200 — 235 Krş.
Kırmızı mercimek	190 — 210 Krş.
Yeşil mercimek	200 — 225 Krş.

Pirinç fiyatlarında ise, arz miktarının yeterli olması dolayısıyla fiyat gerilemeleri görülmüştür. Bersani pirinçler 350 kuruştan 300 kuruşa, Trakya menşeli maratelli pirinçleri 280 kuruştan 240 kuruşa kadar düşmüştür.

Mevsim itibarile talebin gittikçe artması beklendiğinden, bakliyat ve pirinç fiyatlarının bu devreden itibaren artacağı ifade edilmektedir.

2. Zeytinyağı ve Diğer Nebatî Yağlar :

Bu piyasa gittikçe canlanmaktadır. Buna rağmen fiyatlarda istikrar devam etmektedir. Bunun sebebi, bu yılki üretimin pek müsait oluşudur. Geçen devreye benzer şekilde ekstra ekstra yağlar 750-775 kuruştan, birinci kupe yağlar 670-690 kuruştan muamele görmüştür.

Yemeklik nebati yağ ve margarin piyasaları da zeytinyağ piyasası gibi canlıdır. Yeni mahsül çiçek yağı üretiminin yüksekliğine rağmen fiyat artışları, şimdilik pamuk yağının piyasaya çıkmaması yüzünden olup 20 kuruş civarındadır.

Önümüzdeki devrede, bu yıl rekor seviyeye varan nebati yağ rekoltesinin ihracı yoluna gidilmediği takdirde, fiyat gerilemesi göstermesi beklenmektedir.

3. Beyaz Peynir :

Üretim mevsimi hâlen devam etmektedir. Stoklarda % 10-15 civarında bir artış olmuş ve fiyatlar, yarım yağlılar hariç, biraz gerilemiştir.

Eylül sonu itibarile tam yağlı peynirler 110-125 TL., yağlılar 100-105 TL., yarım yağlılar 90-95 TL., ve yavan peynirler ise 45-60 TL. dan muamele görmüştür. Mevsim itibarile yavaşlaması beklenen talep dolayısıyla fiyatların biraz daha gerilemesi beklenmektedir.

D — ALTIN FİYATLARI :

1966 Eylül ayında altın fiyatlarının seyri şöyledir : (T.L.)

	Cumhuriyet	Reşat	İngiliz
1 Eylül	95	156	119
8 Eylül	95	160	119
15 Eylül	94,50	162	119
22 Eylül	94,75	162	119
29 Eylül	95,25	163,50	119

E — TOPTAN EŞYA FİYATLARI :

1958 = 100 itibarile, İstanbul toptan eşya fiyatları indeksi, 1966 Eylül ayında 149,6 olmuştur. 1966 Ağustos ayı indeksi 148,4, geçen yılın Eylül indeksi ise 140,5 idi.

F — DIŞ TİCARET :

1966 Ağustos ayına ait ihracat ve ithalât rakkamları şöyledir:

1. İhracat :

1966 Ocak-Ağustos ihracat toplamı 2.413.259.000 TL. dir. Bu rakam 1965 yılının aynı devresine nazaran 130.438.000 TL. fazlalık göstermektedir. İhracat kalemlerindeki artış; pamuk, üzüm, incir ve tütün kalemlerinde olmuştur. 1966 Ağustos ayındaki ihracatımız, 1965'in aynı ayına nazaran Avusturya, Belçika - Lüksemburg, Çekoslovakya, Fransa, İsrail ve Rusya'ya artma; Batı Almanya, A.B.D., Lübnan ve İngiltere'ye ise azalma göstermiştir.

2. İthalât :

1966 Ocak-Ağustos ithalât toplamı 4.328.042.000 TL. dir. 1965'in aynı devresine nazaran 900.150.000 TL. fazlalık görülmektedir.

1966 Ağustos ayındaki ithalâтта geçen yıla nazaran artış; demir ve çelik, nakil vasıtaları, buğday, pamuk, soya ve don yağları kalemlerinde olmuş, akaryakıt ve makine kalemlerinde ise azalmıştır.

Batı Almanya, A.B.D., Fransa, İngiltere, İsviçre, Lübnan ve Rusya' dan ithalâtımız azalmış; buna mukabil Irak, İsrail ve Suudi Arabistan' dan artma olmuştur.

(11)

(Basın: 25040)

A N K A R A

ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ

Sermayesi : 1.000.000 TL.
İhtiyat ve Karşılıklar : 1.200.000 TL.

YANGIN NAKLİYAT KAZA - TRAFİK HAYAT
ÇOCUK FELCİ MAKİNA KIRILMASI MONTAJ RİZİKOLARI
İNŞAAT RİZİKOLARI

SİGORTALARINIZ İÇİN 30 SENELİK TECRÜBESİYLE
EMRİNİZDEDİR

İş Merkezi: İstanbul - Galata
Bankalar Cad. No: 80 Ankara Sigorta Hanı

TELEFON : Santral : 49 81 00 (3 hat)
Umum Müdür : 44 26 64 — 44 60 18

Düzeltilme ve İtizar :

Ekim/1966 sayımızda, 18. sahifede, Sayın Dünder Özbil'in, «Banka Kredilerinde İpotek Tesisi» Yazısının, «Munzam Teminat» kısmında;

«Ancak, muamele tarihi itibariyle bir kıstasa müracaat edilerek teminatların asli veya munzam oluşlarının tesbit edilmesi maksada uygun düşmektedir» cümlesindeki «düşmektedir» kelimesi düşmektedir» olacaktır.

Düzeltilir, özür dileriz.

BANKA DERGİSİ

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLAN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŐI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük .

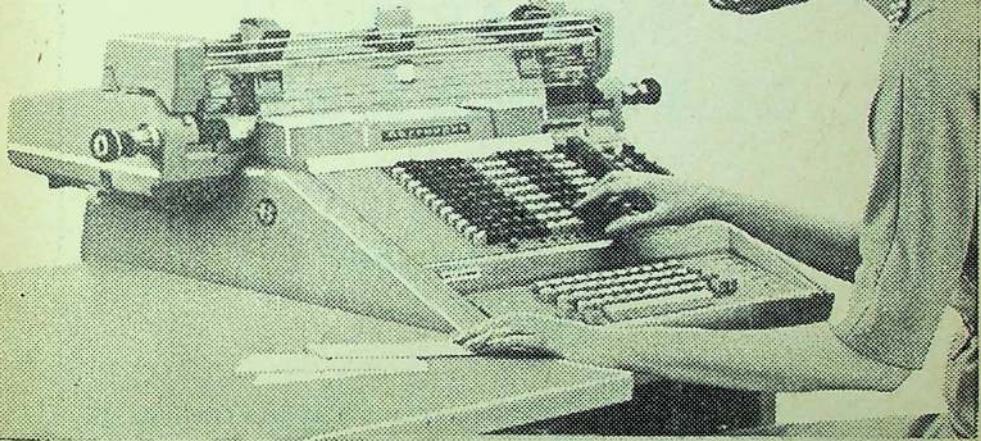
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

Fevkalâde güçlü, elektronik Burroughs E1100 muhasebe makinesi

- * 1/100 saniyede çarpma
- * Otomatik karar verme
- * Elektronik hafıza
- * Her hizmete intibak kabiliyeti

Bir tek makinenin **bir günlük** veriminden birkaç örnek:
Sanayide :

1.500 kişinin günlük işçilik dağıtımı. (Her biri için ortalama 3 iş emri "mal nev'i" itibariyle 4.500 dağıtım)
300 iş emri ve 100 departman itibariyle işçilik saat tutar ve ortak gider yekûnları.

Her işçi için günlük ve aylık mütessesil kazanç vesikası.
Ay sonlarında 2 gün içinde tediye zarfı ve bordrolar.

Bankacılıkta :

Günde 400 teminat senedi itibariyle Karşı Bankaya İhbar Mektubu- Müşteriye Masraf Dekontu-Risk veya Depo Kartı-Primanota, bir çırpıda tanzim edilir.

Senet bedelini ve valörünü yazmakla; Gün-Komisyon-Vergi-Masraf-Safî tutar, tamamen otomatik hesaplanıp aralıksız işlenir.

Ticari tatbikatta :

Beheri ortalama 5 mal nev'i ihtiva eden 400 fatura ve bunların otomatik iskonto, gider vergisi v.s. hesapları.

Burroughs

Türkiye Distribütörü :

KOÇ-BURROUGHS TİC. A.Ş.

İstiklal Cad. 347, Beyoğlu - İstanbul

Tel. : 49 97 10

Tafsilat ve makine üzerinde izahat için mütehasıslarımız emrinizdedir !

MUHASEBE MAKİNALARI

- ☆ Kalite
- ☆ Organizasyon
- ☆ Bakım

15 - 22 Kasım 1966 tarihleri arasında İstanbul Hilton Otelinde düzenlenen Sergimizi ziyaret etmek suretiyle gösterilen yakın ilgiden dolayı teşekkür eder, Organizasyon Servisimizin her türlü Muhasebe Mekanizasyonu probleminiz için emirlerinize âmâde bulunduğunu arzederiz.

BÜROMAKİNA

TİCARET VE SANAYİ LİMİTED ŞİRKETİ

Bankalar Caddesi 54
Karaköy - İstanbul
Tel.: 44 21 19 - 49 77 81

Sümer Sokak 7/4
Ankara
Tel.: 12 83 10